

Ramar för utgiftsområdena 8, 10, 11 och 12 m.m.

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 10 oktober 2002 beslutat att bereda övriga utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2002/03:1 Budgetpropositionen för 2003 (volym 1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2003, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, förslag till utgiftstak för staten för åren 2002–2004, låneramar (yrkandena 1–15 och 27–38) jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Budgetpropositionen är ett resultat av samarbetet mellan s, v och mp.

De delar av propositionen som utskottet yttrar sig över är regeringens förslag till dels fördelning av statsbudgetens utgifter på utgiftsområdena 8, 10, 11 och 12, dels beräkningen av utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten och beräkningen av statsbudgetens inkomster i de delar som avser utskottets beredningsområde samt regeringens förslag till lagar om ändring i socialavgiftslagen (2000:980) och lagen (1994:1920) om allmän löneavgift (lagförslag 3.2 och 3.3).

Utskottet yttrar sig vidare i motsvarande delar över följande motioner

Fi230 yrkande 1 av Britt Bohlin m.fl. (s, v, mp)

Fi231 yrkandena 4–6 av Bo Lundgren m.fl. (m)

Fi232 yrkandena 4, 6 och 7 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)

Fi233 yrkandena 6, 8 och 9 av Alf Svensson m.fl. (kd)

Fi234 yrkandena 6, 7, 11 och 12 av Maud Olofsson m.fl. (c)

Fi256 yrkandena 15 och 16 av Alf Svensson m.fl. (kd)

Fi286 yrkandena 18–20 av Maud Olofsson m.fl. (c)

Fi287 yrkande 39 av Lennart Hedquist m.fl. (m)

Sk382 yrkande 25 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)

Sk383 yrkande 5 av Per Landgren m.fl. (kd)

Den tidigare ordningen, som innebar att riksdagen med anledning av den ekonomiska vårpropositionen preliminärt bestämde ramen för utgiftsområdena under våren året innan det aktuella budgetåret, har ändrats genom att vårpropositionen numera endast innehåller regeringens förslag till riktlinjer

för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. I stället för förslag till preliminära utgiftsramar för 2003–2005 innehöll således 2002 års ekonomiska vårproposition – som information till riksdagen – en konsekvensberäkning av utgifterna per utgiftsområde för 2003 och 2004, men däremot inget förslag om utgiftstak för 2005.

Utskottet konstaterar dock att riksdagen under hösten 2001 fastställde en preliminär fördelning av utgifterna på de nu aktuella utgiftsområdena för 2003 och 2004 (prop. 2001/02:1, bet. 2001/02:FiU1, rskr. 2001/02:34 och 35). Utgiftsramen för utgiftsområde 8 fastställdes preliminärt till 5 165 miljoner kronor för 2003 och till 4 646 miljoner kronor för 2004. För utgiftsområde 10 fastställdes den preliminära ramen för 2003 till 116 929 miljoner kronor och för 2004 till 122 215 miljoner kronor. För utgiftsområde 11 fastställdes ramen för 2003 och 2004 preliminärt till 51 855 miljoner kronor respektive 51 334 miljoner kronor och för utgiftsområde 12 till 52 289 miljoner kronor 2003 och 53 816 miljoner kronor 2004.

Såvitt gäller preliminär fördelning av utgifterna för budgetåret 2005 framgår av propositionen att beredningstiden för ställningstagande avseende den långsiktiga budgetpolitiken inte har varit tillräcklig till följd av 2002 års val. Regeringen avser därför att i samband med 2003 års ekonomiska vårproposition återkomma med sin bedömning av utgiftstaket för 2005.

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Propositionen

Utgiftsområdet består av politikområdena Integrationspolitik, Storstadspolitik, Migrationspolitik och Minoritetspolitik.

Integrationspolitiken omfattar frågor om invandrades introduktion, ersättning till kommunerna för mottagande av flyktingar och frågor om svenskt medborgarskap. Åtgärder för att den etniska och kulturella mångfalden i samhället skall tillvaratas och för att främja lika rättigheter och skyldigheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund ingår i området liksom åtgärder för att förebygga och motverka etnisk diskriminering, främlingsfientlighet och rasism. Inom politikområdet finns myndigheterna Integrationsverket, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) samt Nämnden mot diskriminering.

Storstadspolitiken är i sin tur ett tvärsektoriellt politikområde och omfattar frågor om hur en god utveckling skall främjas i storstädernas utsatta bostadsområden.

Migrationspolitiken innefattar flyktingpolitik, invandring till Sverige, mottagande av asylsökande, utlänningars rätt att vistas i Sverige samt internationellt arbete inom det migrationspolitiska området. I politikområdet ingår myndigheterna Migrationsverket och Utlänningsnämnden.

Slutligen finns politikområdet Minoritetspolitik med frågor om skydd och stöd för de nationella minoriteterna och de historiska minoritetsspråken.

I budgetpropositionen föreslås en utgiftsram på 7 128 370 000 kr för budgetåret 2003.

Ökningen i utgiftsområdesramen jämfört med beräkningen av utgifterna per utgiftsområde i 2002 års ekonomiska vårproposition förklaras till stor del bero på volymförändringar till följd av antaganden om ett ökat antal asylsökande. Det leder till att utgifterna för mottagandet av asylsökande ökar.

Den preliminära fördelningen för budgetåret 2004 föreslås beräknas till 7 031 000 000 kr.

I budgetpropositionen anges att regeringen enligt preliminära prognoser beräknar antalet asylsökande till ca 28 000 år 2002 för att därefter minska till ca 27 000 asylsökande 2003.

I budgetpropositionen anges att harmoniseringen av migrations- och asylpolitiken är en förutsättning för en solidarisk flyktingpolitik inom Europeiska unionen. Behovet av en helhetssyn i dessa frågor har vunnit ökat erkännande och omfattar allt fler länder i EU:s närområde. Problem med människosmuggling och människohandel har direkta effekter på EU:s medlemsstater. Insatser görs för att förbättra de migrationspolitiska rättsordningarna också i länderna i närområdet utanför EU. Syftet är att stärka asylrätten och att motverka illegal transitmigration och människosmuggling.

Regeringen redovisade i våras (skr. 2001/02:129 Integrationspolitik för 2000-talet) utvecklingen av integrationspolitiken sedan den beslutades 1997 och den framtida inriktningen av integrationspolitiken. Inriktningen på integrationspolitiken skall fortsätta, men genomförandet skall förbättras och utvecklas inom olika samhällsområden bl.a. inom arbetsmarknads- och utbildningspolitiken. Ett könsperspektiv skall i framtiden också anläggas på integrationspolitiken.

Inom ramen för den satsning på att öka sysselsättningen bland invandrare som riksdagen beslutade om i vårpropositionen 2000 disponerar Integrationsverket särskilda medel under åren 2001–2003 för att förbättra introduktionen för invandrare.

Regeringen beslutade i november 2001 om en översyn av mottagande av och introduktion för flyktingar (dir. 2001:87). Utredningen skall se över vilka hinder som finns för att flyktingar skall få en individuellt anpassad introduktion, bli självförsörjande och delaktiga i samhällslivet. Översynen skall ha ett helhetsperspektiv och avse både den praktiska verksamhetens organisation och innehåll samt lagar och andra författningar. Utredningen skall vara klar den 31 mars 2003.

Regeringen avser att lägga fram en proposition våren 2003 om en förstärkt diskrimineringslagstiftning. Lagstiftningen om etnisk diskriminering kommer att ändras till följd av EG-direktiv om etnisk och religiös diskriminering som skall vara genomfört senast den 19 juli 2003.

Regeringen har i syfte att ytterligare utveckla och stimulera försöksverksamhet med lokal antidiskrimineringsverksamhet avsatt 4 miljoner kronor under 2002.

Det antirasistiska arbetet har förstärkts med 10 miljoner kronor fr.o.m. 2002 bl.a. genom medel som Integrationsverket disponerar. I samband med förstärkningen bedömde regeringen att formerna och organisationen för hur det antirasistiska arbetet bäst kan bedrivas på sikt borde ses över. En särskild arbetsgrupp inom Regeringskansliet tillsattes därför i början av 2002 och överlämnade i juni 2002 rapporten Ett centrum mot rasism och andra former av intolerans (Ds 2002:26) till regeringen. Arbetet har genomförts i samråd med representanter för Vänsterpartiet och Miljöpartiet. I rapporten föreslås att ett centrum etableras i form av en ideell förening som skall ha till huvudsaklig uppgift att samordna olika insatser, informera och bedriva opinionsbildning.

Regeringen avser göra en samlad avstämning och utvärdering av den hittills utförda storstadspolitiken. Värderingsarbetet blir ett viktigt underlag inför regeringens ställningstagande till storstadspolitikens fortsatta utformning. Regeringen avser återkomma till riksdagen under 2003 om storstadspolitikens utveckling. Mot denna bakgrund har inga nya medel beräknats från 2004.

Beträffande minoritetspolitiken anges i budgetpropositionen att flera av de organisationer som representerar de nationella minoriteterna inte har tillräckliga medel för att tillvarata gruppens intressen. Några av organisationerna får betydande stöd från andra håll, t.ex. Integrationsverket, medan andra organisationer inte har någon sådan möjlighet. Regeringen har inrättat en arbetsgrupp med uppgift att göra en samlad översyn av minoritetsorganisationernas möjligheter till stöd. Eventuella förändringar bör ske genom omfördelning av befintliga medel. Regeringen har även inrättat en arbetsgrupp med uppgift att samordna frågor inom ramen för minoritetspolitiken inom Regeringskansliet. Regeringen gör dessutom i budgetpropositionen en bedömning att utgiftstaket för 2003 riskerar att överskridas om åtgärder inte vidtas, och bl.a. skall uppräkningen av anslagen för förvaltnings- och investeringsändamål minskas med 0,7 % för 2003.

Motionerna

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet

I motion Fi230 yrkande 1 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 100 000 kr.

Motionärerna anser att DO bör tillföras medel för utökade arbetsuppgifter i och med en ny diskrimineringslagstiftning som planeras träda i kraft den 1 juli 2003. Dessutom har DO tillsyn enligt lagen om likabehandling av studenter i högskolan som trädde i kraft den 1 mars 2002.

Moderaterna

I motion Fi231 yrkandena 5 och 6 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen med 327,4 miljoner kronor för budgetåret 2003 och med 126,5 miljoner kronor för budgetåret 2004.

Motionärerna anser att Integrationsverket bör avvecklas. Därefter skall resurser ges till organisationer som arbetar för att hjälpa personer som vill lämna rasistiska grupper, som arbetar mot rasism samt för att hjälpa utsatta kvinnor med invandrarbakgrund. Dessa medel bör i stället distribueras genom anslag till utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och omsorg. Vidare menar motionärerna att anslaget Hemutrustningslån kan minskas genom ändrade regler. Anslaget Ombudsmannen mot etnisk diskriminering bör föras över till utgiftsområde 14 Arbetsliv. Motionärerna anser att anslaget till storstadssatsningen bör upphöra och andra metoder skall prövas, bl.a. avreglering av arbetsmarknad och bostadsmarknad, för att öka förutsättningarna för arbete, utbildning och social rörlighet. Regler och villkor för småföretagare bör ändras, anser motionärerna, då företagare med invandrarbakgrund är en växande grupp. Enligt motionärerna skall anslaget till Migrationsverket ökas. Målet bör vara att väntetiden för beslut om uppehållstillstånd uppgår till maximalt sex månader.

Folkpartiet

I motion Fi232 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen med 484 miljoner kronor för budgetåret 2003 och med 662 miljoner kronor för budgetåret 2004.

Motionärerna anser att Integrationsverket kan minska i omfattning. De menar att en dominerande del av de projekt som finansieras inom anslaget Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna inte har en tillfredsställande effektivitet och förankring bland de berörda. Därför bör anslaget upphöra. Vidare anser motionärerna att Migrationsverket bör tillföras 70 miljoner kronor och att anslaget Offentligt biträde bör tillföras 18 miljoner kronor. Genom ökade satsningar på snabbare behandling av asylärenden kan handläggningstiderna förkortas och kostnaderna för mottagande av asylsökande minskas.

Kristdemokraterna

I motion Fi233 yrkandena 8 och 9 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen med 275,5 miljoner kronor för budgetåret 2003 och med 72 miljoner kronor för budgetåret 2004.

Motionärerna föreslår en nedläggning av Integrationsverket fr.o.m. den 1 juni 2003. Vissa av Integrationsverkets uppgifter bör övertas av Migrationsverket och DO. DO bör tillföras medel för att kunna ges ett speciellt ansvar för opinionsbildning när det gäller diskriminering, främlingsfientlighet och rasism. Motionärerna föreslår att de lokala och regionala diskrimineringsombudsmännen avskaffas. Anslaget Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna bör upphöra, och motionärerna hänvisar till att Kristdemokraterna sammantaget avsätter 3,5 miljarder kronor mer än regeringen i statsbidrag till kommuner för 2003–2004. Motionärerna anser även att anslaget till Migrationsverket bör ökas med 10 miljoner kronor för att ytterligare förkorta handläggningstiderna. Verket bör inte pröva uppehållstillstånd för adopterade barn samt för nyfödda till föräldrar med uppehållstillstånd – varigenom resurser

frigörs. Slutligen anser motionärerna att systemet med förhandlingar och avtal med kommunerna bör avskaffas. Stödet till den nyanlända personen bör i stället bestå av en utvecklingspeng. Utvecklingspengen skall administreras av Riksförsäkringsverket, RFV, och fördelas av försäkringskassan. Medel för detta tillförs utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp.

Centerpartiet

I motion Fi234 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen med 540 miljoner kronor för budgetåret 2003 och med 460 miljoner kronor för budgetåret 2004.

Motionärerna anser att det på anslaget Kommunersättningar vid flyktingmottagande bör göras en engångsvis indragning av anslagssparande på 100 miljoner kronor. Anslaget Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna bör avvecklas. Motionärerna anser att det bör göras besparingar i Migrationsverkets administration med 50 miljoner kronor. Anslaget Mottagande av asylsökande kan genom effektiviseringar i mottagandet, förkortade handläggningstider och ökade möjligheter för flyktingar att delta i arbete ge en besparing om 100 miljoner kronor. Slutligen föreslår motionärerna att Utlänningsnämnden avvecklas vid halvårsskiftet och att förvaltningsdomstolarna övertar asylärendena.

Utskottets bedömning

Utskottet har att ta ställning till dels förslag till utgiftsram för budgetåret 2003, dels förslag till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåret 2004. Förslagen redovisas i tabellen nedan. Beloppen anges i miljoner kronor.

År	Regeringen	s, v, mp	m	fp	kd	c
2003	7 128	+ 0,1	- 327	- 484	- 275	- 540
2004	7 031		- 126	- 662	- 72	- 460

Utskottet kan liksom tidigare (se senast ytr. 2001/02:SfU8y) konstatera att antalet asylsökande är av avgörande betydelse för kostnadernas utveckling inom området.

Enligt preliminära prognoser i budgetpropositionen beräknas antalet asylsökande till 28 000 år 2002 och 27 000 år 2003. Migrationsverket uppgav vid sitt besök i utskottet den 5 november att verkets prognoser däremot uppgår till 33 000 asylsökande för både år 2002 och år 2003. Enligt både regeringen och Migrationsverket beror ökningen av antalet asylsökande främst på Sveriges operativa inträde i Schengensamarbetet, men även på den skarpa debatten i några andra Schengenländer.

Prognosen för antalet asylsökande är dock alltid mycket osäker och olika händelser kan påverka antalet ansökningar. Utskottet utgår vid sin bedömning av ramen därför från att antalet asylsökande under 2003 blir ca 27 000 men

förutsätter att medel anvisas på tilläggsbudget redan våren 2003 om dessa antaganden inte håller.

Utskottet vill även påpeka att det är viktigt att de medel som anvisas för migrationspolitiken används rationellt. Långa handläggningstider blir särskilt kostsamma i asylärenden, inte bara på grund av att de sökande under tiden vistas i Migrationsverkets mottagandesystem utan också på grund av den psykiska press som sökandena under tiden tvingas leva under.

Utskottet har i betänkande 2001/02:SfU13 vid behandlingen av ett förslag från Riksdagens revisorer framhållit att det är nödvändigt att anlägga ett flerårigt synsätt på resursfördelningen till migrationspolitiken. Inte minst i asylprövningen, där det måste ställas höga krav på personalens kompetens, finns det gränser för hur mycket verksamheten med kort varsel kan utökas.

Utskottet delade revisorernas uppfattning att det behövs ett förbättrat underlag för bedömning av behovet av och utnyttjandet av resurser för asylprocessen. Detta gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (rskr. 2001/02:251 och 2001/02:252).

Utskottet vill även påpeka att Migrationsverkets förvaltningsanslag fr.o.m. innevarande budgetår har ökats med ca 50 miljoner kronor, vilket medför att Migrationsverket genom denna längre planeringsram fått bättre förutsättningar att korta handläggningstiderna och därigenom påverka även kostnaderna i mottagandesystemet. Ytterligare medel har även anvisats på tilläggsbudget.

Vad gäller utgiftsområdet i övrigt anser utskottet att anslaget till DO bör vara kvar inom utgiftsområdet och vill hänvisa till att beslut om ändringar i utgiftsområdesindelningen bör fattas under våren före det aktuella budgetåret (bet. 2000/01:KU4). Någon sådan ändring har inte beslutats av riksdagen (se bet. 2001/02:KU37).

När det gäller införandet av en ny instans- och processordning i utlänningsärenden konstaterar utskottet att det för närvarande pågår ett beredningsarbete inom Regeringskansliet. Utskottet inväntar därmed regeringens förslag.

Vidare delar utskottets regeringens bedömning att behov föreligger av utvärdering av arbetet med storstadspolitiken. I avvaktan på den utvärdering som regeringen avser att göra ställer sig utskottet bakom den nuvarande satsningen inom anslaget utvecklingsinsatser i storstadsregionerna.

Enligt utskottet finns det skäl att ge utrymme för en ökning av anslaget 10:5 Ombudsmannen mot etnisk diskriminering i enlighet med motion Fi230 yrkande 1.

I övrigt delar utskottet regeringens bedömning av utgifternas storlek.

Utskottet föreslår således att ramen för utgiftsområde 8 för budgetåret 2003 fastställs till 7 128 470 000 kr.

Utskottet godtar regeringens förslag till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåret 2004.

Utskottet tillstyrker motion Fi230 yrkande 1 och avstyrker motionerna Fi231 yrkandena 5 och 6, Fi232 yrkandena 6 och 7, Fi233 yrkandena 8 och 9 och Fi234 yrkandena 6 och 7.

Utgiftsområde 10

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ersättning vid arbetsoförmåga. Politikområdet omfattar sjukpenning, rehabilitering, närståendepenning, sjuk- och aktivitetsersättning (förtidspension/sjukbidrag t.o.m. 2002), ersättning vid handikapp och arbets- och kroppsskador, kostnader för sysselsättning av vissa personer med aktivitets- och sjukersättning samt anslagen för Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna.

I propositionen föreslås en utgiftsram på 119 398 miljoner kronor för budgetåret 2003. I förhållande till utgiftsramen för 2002 (114 921 miljoner kronor inkl. såväl tilläggsbudget beslutad under våren 2002 som förslag till tilläggsbudget i den nu föreliggande propositionen) har ramen ökats. Även i förhållande till beräkningen i 2002 års vårproposition (118,3 miljarder kronor) har ramen för utgiftsområdet ökats. Utgiftsökningen beror i huvudsak på stigande utgifter för förtidspensioner (aktivitets- och sjukersättning fr.o.m. 2003) och sjukskrivningar.

Regeringen föreslår vidare att den preliminära fördelningen för budgetåret 2004 beräknas till 125 421 miljoner kronor. I förhållande till beräkningen i vårpropositionen (123,5 miljarder kronor) har ramen ökats. En del av utgiftsökningen (ca 1 500 miljoner kronor) förklaras av att regeringen avser att föreslå en höjning av inkomsttaket i sjukförsäkringen från 7,5 till 10 prisbasbelopp fr.o.m. den 1 juli 2003, om det statsfinansiella läget så medger. Andra förklaringar är bl.a. ökade kostnader för sjuk- och aktivitetsersättning (ca 3 miljarder kronor). Därtill antas antalet personer med aktivitets- och sjukersättning öka 2003.

De senaste åren har ohälsan ökat dramatiskt i Sverige. För att möta den kraftiga ökningen av antalet sjukskrivna och förtidspensionerade presenterade regeringen för ett år sedan ett åtgärdsprogram i elva punkter för bättre hälsa i arbetslivet. Det arbetet fortsätter och intensifieras nu.

I propositionen föreslås ett mål för att bryta ohälsoutvecklingen och för ökad hälsa i arbetslivet. Målet är att antalet sjukdagar skall halveras till 2008. Parallellt skall antalet nya aktivitets- och sjukersättningar minska. Hänsyn skall tas till den demografiska utvecklingen under perioden.

Enligt regeringen måste arbetet med att halvera antalet sjukdagar särskilt fokusera på kvinnors arbetsplatser, arbetsmiljöer och arbetsvillkor.

Utredningarna inom området har hittills inte kunnat ge några enkla och entydiga svar på varför sjukfrånvaron ökar. Det mesta pekar enligt regeringen på att det är ett flertal faktorer som samspelar: en åldrande arbetskraft, hårdare krav i arbetslivet, försämringar i den psykiska arbetsmiljön, ändrade attityder, brister i försäkringskassornas och arbetsgivarnas rehabiliteringsansvar, väntetider inom hälso- och sjukvården osv. Nya analyser kan inte väntas ge tydligare svar. Därför måste åtgärderna mot ohälsan utformas under viss osäkerhet, följas noga och löpande omprövas och förbättras. Enligt regeringen

kommer det att krävas insatser inom en rad olika områden under flera års tid för att målet skall kunna uppnås.

För att minska utgifterna för utgiftsområdet och för att uppnå målet avser regeringen att lägga fram förslag om bl.a. starkare ekonomiska drivkrafter för de enskilda arbetsgivarna att ta ett större ansvar för arbetsvillkoren och för att integrera det förebyggande arbetet i verksamheten samt förslag som tydliggör läkarnas roll vid sjukskrivningar. Sammantaget antas åtgärderna medföra att antalet sjukdagar minskar med ca 10 % mellan 2002 och 2003, vilket i sin tur minskar utgifterna för utgiftsområdet med ca 5 miljarder kronor. År 2004 antas antalet sjukdagar minska med ytterligare 5 %. Antalet förtidspensioner (sjuk- och aktivitetsersättning fr.o.m. 2003) antas öka med ca 2 000 år 2003.

Ett generell besparingskrav på 0,7 % föreslås också vad gäller anslag för förvaltnings- och investeringsändmål fr.o.m. 2003. Såvitt gäller anslagen för socialförsäkringsadministrationen innebär det en neddragning med ca fem miljoner kronor per år (anslaget 19:7 Riksförsäkringsverket) respektive med 38 miljoner kronor per år (anslaget 19:8 Allmänna försäkringskassor).

Motionerna

Moderaterna

I motion Fi231 yrkandena 5 och 6 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 9 318 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 13 215 miljoner kronor.

Motionärerna framhåller att utgifterna för sjukpenning och rehabilitering har ökat dramatiskt under flera år. Till skillnad från regeringen anser de dock inte att sjukfrånvaron kan minskas enbart genom åtgärder på arbetsplatserna. Eftersom ersättningsnivåer och karensdagar historiskt sett har visat sig påverka antalet ersatta sjukpenningdagar föreslår de att en andra karensdag införs den åttonde frånvarodagen samt att den sjukpenninggrundande inkomsten beräknas på ett genomsnitt av de två föregående årens inkomst.

När det gäller utbildning av läkare i försäkringsmedicin anser motionärerna att den måste förbättras. Det av regeringen föreslagna resurstillskottet på 20 miljoner kronor per år är otillräckligt och de föreslår att RFV får ytterligare 30 miljoner kronor för sådan utbildning.

Motionärerna föreslår vidare att sjukskrivningar till följd av trafikskador skall brytas ut ur sjukpenningförsäkringen och i stället föras över till trafikförsäkringen.

För att ge försäkringskassorna möjlighet att upphandla rehabiliteringstjänster av annat landsting än det egna, av privata företag eller vid behov utomlands föreslås att 520 miljoner kronor, utöver vad regeringen föreslagit, tillförs försäkringskassorna för detta ändamål.

Genom ökade kontrollinsatser kan enligt motionärerna antalet felaktiga förtidspensioneringar minska.

Motionärerna motsätter sig de nyligen införda lägre beviskraven i arbetsskadeförsäkringen och anser att ett arbetsskadeobligatorium bör införas för

arbetsgivare. Arbetsgivare kan då teckna en privat arbetsskadeförsäkring som premiesätts efter de risker olika verksamheter skapar. Detta leder till att arbetsgivare får ökade incitament att förebygga arbetsskador.

Vidare motsätter de sig en höjning av taket i sjukförsäkringen och föreslår i stället att sjuk- och rehabiliteringspenning utges för lönedelar upp till 7,5 inkomstbasbelopp.

Folkpartiet

I motion Fi232 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 4 625 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 7 395 miljoner kronor.

Motionärerna föreslår att försäkringskassorna tillförs 500 miljoner kronor, utöver vad regeringen har föreslagit, för inköp av rehabiliteringstjänster. Härigenom kan utgifterna för sjukfrånvaron minska i förhållande till vad som är möjligt med regeringens förslag. Vidare tillförs försäkringskassorna 50 miljoner kronor för åtgärder mot felaktiga utbetalningar.

Motionärerna anser vidare att de sjukpenningkostnader som trafiken förorsakar skall överföras till trafikförsäkringen. Samtidigt kompenseras individerna för de ökade trafikförsäkringskostnaderna genom en skattereduktion.

Motionärerna föreslår också att närståendepenningen förbättras genom att antalet dagar utökas från nuvarande 60 dagar till 120 dagar.

I syfte att hålla tillbaka kostnaderna föreslås att höjningen av taket i sjukförsäkringen skjuts upp till den 1 januari 2004.

Kristdemokraterna

I motion Fi233 yrkandena 8 och 9 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 5 930 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 11 298 miljoner kronor.

Trots att antalet långtidssjukskrivna och förtidspensionerade ökat mycket kraftigt de senaste åren har regeringen varit handlingsförlamad. Enligt regeringens egen utredare, Gerhard Larsson, ger varje satsad krona på rehabilitering i längden minst 9 kronor tillbaka. Motionärerna anser därför att den nya rehabiliteringsförsäkring som föreslås i kommittébetänkandet SOU 2000:78 i alla väsentliga huvuddrag bör genomföras från den 1 juli 2003. En ökad totalkostnad under det första året reformen genomförs balanseras åren därefter med en nettovinst i form av lägre utbetalningar av sjukpenning och förtidspension.

Motionärerna föreslår att ytterligare en karensdag införs i sjukersättnings-systemet samtidigt som högriskskyddet på tio dagar bibehålls. Den sjukpenninggrundande inkomsten bör vidare beräknas på snittinkomsten under de två senaste åren samtidigt som skattepliktiga förmåner och semesterersättning görs SGI-grundande. De avvisar den aviserade höjningen av taket i sjukförsäkringen.

Motionärerna förespråkar en ny modell för trafikförsäkringen där samtliga personskadekostnader i samband med trafikolyckor förs över till trafikförsäk-

ringen. Den besparing som uppstår återförs delvis till trafikanterna genom sänkt fordonsskatt.

Motionärerna vill vidare avskaffa systemet med förhandlingar och avtal för kommunplacering av flyktingar och föreslår i stället att en utvecklingspeng införs som följer individen och som administreras av RFV. RFV:s anslag ökas därför med 10 miljoner kronor 2003. Slutligen föreslår de att RFV får ett sparkrav på 2,5 %.

Centerpartiet

I motion Fi234 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 5 880 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 11 740 miljoner kronor.

Det finns enligt motionärerna all anledning att kritisera regeringens passivitet vad gäller att komma till rätta med den ökande sjukfrånvaron. För att minska antalet sjukskrivningar föreslår de att Rehabiliteringsutredningens förslag i kommittébetänkandet SOU 2000:78 genomförs. Vidare föreslår de att sjukpenning växlas mot rehabiliteringsersättning och rehabiliteringsstöd. Erfarenheter från försöksverksamhet visar enligt motionärerna att en offensiv användning av sjukförsäkringsmedel till rehabilitering betalar sig flera gånger om genom minskade sjukskrivningar.

Motionärerna föreslår vidare att en grundpenning på 200 kr per dag införs i sjukförsäkringen. Den skall möjliggöra en rimlig levnadsstandard och bör därför ligga på en högre nivå än den skäligen levnadsnivån enligt socialtjänstlagen. Den sjukpenninggrundande inkomsten bör vidare baseras på historisk inkomst.

Därutöver motsätter sig motionärerna en höjning av taket i sjukförsäkringen liksom de ändrade bevisreglerna i arbetsskadeförsäkringen. De anser slutligen att en besparing kan göras inom socialförsäkringsadministrationen på 70 miljoner kronor.

Utskottets bedömning

Utskottet har att ta ställning till förslag till utgiftsram för budgetåret 2003 och förslag till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåret 2004. Förslagen redovisas i tabellen nedan. Beloppen anges i miljoner kronor.

År	Regeringen	m	Fp	kd	c
2003	119 398	– 9 318	– 4 625	– 5 930	– 5 880
2004	125 421	– 13 215	– 7 395	– 11 298	– 11 740

Sjukfrånvaron och kostnaderna härför har ökat dramatiskt under senare år. Det är särskilt de långa sjukfallen (365 dagar eller mer) som har ökat. Även antalet förtidspensioner ökar kraftigt.

Av Riksförsäkringsverkets (RFV) budgetunderlag för 2003–2005 framgår att antalet långa sjukfall ökade med ca 19 000 mellan 1999 och 2000, en

ökning med 27 %. Mellan 2000 och 2001 var ökningen av antalet långa sjukfall ca 22 000, vilket motsvarar en ökning på 24 %. För sjukfall kortare än ett år uppgick ökningen mellan 1999 och 2000 till 20 % och mellan 2000 och 2001 till 9 %. Antalet nybeviljade förtidspensioner eller sjukbidrag ökade med 16 % till drygt 55 000 under 2001 jämfört med 2000.

Av RFV:s statistikuppgifter den 21 oktober 2002 framgår att 326 000 personer erhöll ersättning från sjukförsäkringen under september 2002. Av dessa var ca 62 % kvinnor. I september 2002 var antalet personer som uppbar ersättning från sjukförsäkringen 15 000 fler än i september 2001, en ökning med 4,9 %. Mellan september 2000 och september 2001 var ökningen 13,4 %. Enligt RFV innebär det att trenden med en avtagande ökningstakt nu håller i sig. Av dem som var sjukskrivna i slutet av juli 2002 hade 117 500 varit sjukskrivna i mer än ett år. Det var ca 1 700 fler än månaden innan och 15 200 fler än i juli 2001. Det senare är en ökning med 15 %. Antalet personer med förtidspension eller sjukbidrag uppgick i oktober 2002 till 479 000, varav 58 % kvinnor. Antalet förtidspensionärer och sjukbidragsmottagare var 29 200 fler än i oktober 2001. Antalet nybeviljade förtidspensioner och sjukbidrag under perioden januari–september 2002 var 48 400, en ökning med ca 24 % jämfört med motsvarande period förra året. Enligt RFV innebär det en fortsatt hög ökningstakt.

Utskottet konstaterar att till anslaget 19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m. har för innevarande budgetår anvisats dels 45 705 miljoner kronor i den sedvanliga budgetbehandlingen, dels på tilläggsbudget ytterligare 2,5 miljarder kronor. Därtill föreslås i den förevarande propositionen att anslaget för 2002 ökas med ytterligare 2 miljarder kronor. Såvitt gäller anslaget 19:2 Förtidspensioner har för innevarande år anvisats 47 838 miljoner kronor, vartill kommer förslag i den förevarande propositionen om ytterligare 2 miljarder kronor i tilläggsbudget. Utskottet har tillstyrkt budgetpropositionens förslag om tilläggsbudget (prot. den 5 november 2002 nr 2002/03:4).

Av RFV:s kvartalsredovisning den 31 oktober 2002 framgår att prognoserna för 2002 visar att inga sakanslag inom RFV:s ansvarsområde beräknas överskridas med högre belopp än högsta tillåtna anslagskredit. I prognosen har då beaktats såväl beslutade som i budgetpropositionen föreslagna tilläggsanslag. När det däremot gäller prognosen för 2003 beräknas belastningen på anslaget 19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m. bli 54 425 miljoner kronor, vilket är 7 481 miljoner kronor högre än det i budgetpropositionen föreslagna anslagsbeloppet och 8 672 miljoner kronor högre än tillgängliga medel. Såvitt gäller anslaget 19:2 Aktivitets- och sjukersättningar beräknas anslagsbelastningen för 2003 bli 60 666 miljoner kronor, vilket är 2 641 miljoner kronor högre än det i budgetpropositionen föreslagna anslagsbeloppet och 4 032 miljoner kronor högre än tillgängliga medel. RFV framhåller dock att man vid beräkningarna inte har tagit hänsyn till i budgetpropositionen föreslagna åtgärdsprogram för ökad hälsa i arbetslivet.

Utvecklingen på området är således fortsatt alarmerande. Trots att ökningstakten vad gäller antalet långa sjukfall har avtagit är antalet långa sjuk-

fall alltjämt alldeles för högt. När det gäller antalet nybeviljade förtidspensioner finns inga tecken på en avtagande ökningstakt.

Utskottet har vid flera tillfällen uttryckt sin stora oro över utvecklingen av sjukfrånvaron, senast i betänkande 2001/02:SfU18 Krisplan mot ohälsa. Utskottet konstaterade då att orsakerna till den kraftigt ökande sjukfrånvaron är komplex och att någon enkel lösning på problemet inte står att finna. Enligt vad som anges i propositionen är det flera faktorer som samspelar, t.ex. en åldrande arbetskraft, hårdare krav i arbetslivet, ändrade attityder och brister i försäkringskassornas och arbetsgivarnas rehabiliteringsansvar. Även andra faktorer kan enligt utskottet ha betydelse, såsom ersättningssystemens utformning, den ökande förvärvsfrekvensen bland kvinnor kombinerat med att männen inte tar sin del av ansvaret för barn och hem samt läkarnas roll i sjukskrivningsprocessen.

För att komma till rätta med problemet anser utskottet i likhet med regeringen att det krävs insatser under flera år på många olika områden, där åtgärder för bättre arbetsmiljö, inklusive inflytande på arbetsplatsen för de anställda, tydligare arbetsgivaransvar och en förnyelse av den arbetslivsinriktade rehabiliteringen är viktiga komponenter. Andra komponenter kan vara att få till stånd en ändring av läkarnas sjukskrivningsmönster, satsningar på en utbyggnad av företagshälsovården och förebyggande arbete i form av folkhälsoarbete och friskvård. Enligt utskottet kräver sjukfrånvarons komplexitet både ett brett perspektiv på frågan och krafttag från alla berörda parter, såsom arbetsgivare, sjukskrivande läkare, försäkringskassan och andra aktörer verk-samma på området.

Det av regeringen presenterade elvapunksprogrammet för bättre hälsa i arbetslivet innefattar bl.a. ovannämnda komponenter. Enligt vad som anförs i propositionen har arbetet resulterat i att regeringen nu preciserat ett mål för ökad hälsa i arbetslivet, nämligen att antalet sjukdagar skall halveras till 2008 och att antalet nya aktivitets- och sjukersättningar samtidigt skall minska.

Regeringens fortsatta strategi för ökad hälsa i arbetslivet innefattar också en satsning på ca 750 miljoner kronor per år under 2003 och 2004. Insatserna består bl.a. av starkare ekonomiska drivkrafter för de enskilda arbetsgivarna att ta ett större ansvar för arbetsvillkoren och för att integrera det förebyggande arbetet i verksamheten samt ökade resurser för socialförsäkringsadministrationen, rätt till egen kontaktperson för långtidssjukskrivna, fler försäkringsläkare hos försäkringskassorna, förstärkt utbildning för läkare i försäkringsmedicin, obligatorisk rehabiliteringsutredning, i vissa fall inhämtande av läkarintyg från annan läkare efter åtta veckors sjukskrivning och beviljande av sjukersättning (tidigare förtidspension) för högst tre år i taget. Som framgår av propositionen antas förslagen medföra att antalet sjukdagar minskar med 10 % mellan 2002 och 2003, vilket minskar utgifterna med ca 5 miljarder kronor. 2004 antas antalet sjukdagar minska med ytterligare ca 5 %.

En annan betydelsefull åtgärd i sammanhanget är den finansiella samordning mellan lokala och regionala aktörer som skall införas under 2003. I avvaktan på den aviserade lagstiftningen om finansiell samordning har rege-

ringen i proposition 2002/03:2 lämnat förslag om en förstärkt samverkan inom rehabiliteringsområdet (Frisam). Högst 5 % av de beräknade utgifterna för sjukpenning skall få användas för sådan samverkan.

Utskottet kommer att i samband med behandlingen av anslagen inom utgiftsområdet att ta ställning till regeringens förslag om nytt mål liksom till frågan om finansiell samordning.

När gäller partiernas förslag till förändringar inom utgiftsområde 10 har utskottet avstyrkt liknande motionsförslag, bl.a. i betänkande 2001/02:SfU1. Det gäller t.ex. frågan om införandet av en grundpenning i sjukförsäkringen liksom ytterligare en karensdag, beräkningen av sjukpenninggrundande inkomst, förbättringar av närståendepenningen och överföring av vissa sjukförsäkringskostnader till trafikförsäkringen. Utskottet, som nu har att ta ställning till ramen för utgiftsområde 10, finner inte anledning att i detta läge fråga sina tidigare ställningstaganden.

Såvitt gäller motionsyrkandet om en ny rehabiliteringsförsäkring noterar utskottet att regeringen i budgetpropositionen har förklarat sin avsikt att förutsättningslöst studera möjligheterna att införa en sådan försäkring. Utskottet anser att regeringens beredning av frågan bör avvaktas.

När det gäller höjning av förmånstaket i sjukförsäkringen ansåg utskottet, likaledes i betänkande 2001/02:SfU1, att det är nödvändigt att taket höjs. Regeringen har aviserat en höjning av taket fr.o.m. den 1 juli 2003, under förutsättning att det statsfinansiella läget så tillåter. Utskottet, som finner det rimligt att i ramen för utgiftsområdet även beakta förslaget om en höjning av taket, finner i övrigt inte skäl att föregripa regeringens ställningstagande i frågan.

I några av motionerna föreslås ett återinförande av de tidigare beviskraven i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring. Utskottet, som konstaterar att beviskraven så sent som den 1 juli 2002 har sänkts (prop. 2001/02:81, bet. 2001/02:SfU10, rskr. 2001/02:213), anser inte att det finns skäl att föreslå riksdagen att ändra sitt tidigare beslut i frågan.

Sammanfattningsvis vill utskottet anföra följande. Även om RFV:s prognos för utgiftsutvecklingen för 2003 inger oro inser utskottet svårigheten att redan nu bedöma utvecklingen för nästa år. RFV har dessutom inte haft möjlighet att ta hänsyn till de av regeringen aviserade förslagen för att komma till rätta med problemet med den ökande sjukfrånvaron. Som redan nämnts har regeringen aviserat förslag som antas medföra att antalet sjukdagar minskar med 10 % och utgifterna med ca 5 miljarder kronor mellan 2002 och 2003. Mot bakgrund härav anser utskottet att regeringens förslag till utgiftsram för budgetåret 2003 får godtas liksom förslaget till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåret 2004. Motionerna Fi231 yrkandena 5 och 6, Fi232 yrkandena 6 och 7, Fi233 yrkandena 8 och 9 samt Fi234 yrkandena 6 och 7 avstyrks med det anförda.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ekonomisk äldrepolitik. I politikområdet ingår samtliga anslag inom utgiftsområdet. Från och med 2003 innefattar anslagen garantipension till ålderspensionärer och efterlevande, omställningspension, änkepension i form av tilläggs pension, bostadstillägg till pensionärer, delpension samt äldreförsörjningsstöd.

Målet för politikområdet är att personer med låg eller ingen inkomstrelaterad pension skall garanteras ett värdesäkrat grundskydd. Regeringen föreslår att målet fr.o.m. 2003 även skall omfatta att efterlevande make skall ges ett rimligt ekonomiskt stöd för att klara omställningen efter dödsfall.

Utgiftsområdet kommer 2003 att påföras markant ökade utgifter. Utgifterna beräknas till 52 547 miljoner kronor, vilket är 18 781 miljoner kronor högre än för 2002. I huvudsak finns det två förklaringar till denna förändring. För det första förs utgifterna för den bosättningsbaserade delen av folkpensionen till pensionärer som även uppbär ATP från ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till utgiftsområde 11. För det andra ersätts folkpension, pensionstillskott och det särskilda grundavdraget av en fullt beskattad garantipension. De sammanlagda utgiftsökningarna med anledning härav beräknas till ca 16 miljarder kronor. Förändringen förklaras även av att inkomstprövningen av folkpension från änkepension avskaffas och att ett äldreförsörjningsstöd införs fr.o.m. den 1 januari 2003. Utgiftsökningar med anledning härav beräknas till sammanlagt ca 1,5 miljarder kronor.

I propositionen föreslås att ramen för utgiftsområdet för budgetåret 2003 fastställs till 52 547 miljoner kronor. Vidare föreslås att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen för budgetåret 2004 till 51 762 miljoner kronor. Det är en ökning med 23 miljoner kronor av utgiftsramen för 2003 jämfört med beräkningen i 2002 års ekonomiska vårproposition och förklaras av prognosjusteringar.

I propositionen framhålls att politikområdet förändras avsevärt fr.o.m. 2003 i och med att det reformerade ålderspensionssystemet då träder i full kraft. Den första åldersgruppen som omfattas av det reformerade ålderspensionssystemet, dvs. personer som är födda 1938, fyller då 65 år och kan beviljas garantipension. Det reformerade pensionssystemet innebär att Sverige nu har ett modernt och politiskt stabilt pensionssystem som automatiskt följer den ekonomiska och demografiska utvecklingen. Systemet, som bygger på livsinkomstprincipen, dvs. att varje inbetald avgift ger rätt till pension, ger människor en större möjlighet att själva påverka storleken på sin framtida pension.

Det nuvarande grundskyddet, folkpension, pensionstillskott samt särskilt grundavdrag (SGA), upphör helt att utgå fr.o.m. januari 2003. Det nya grundskyddet, garantipensionen, är högre än folkpension och pensionstillskott men är samtidigt fullt beskattad. För de personer som är födda 1937 eller tidigare med rätt till ålderspension enligt det gamla folkpensions- och ATP-systemet

sker anpassningen av reglerna genom att dagens grundskydd i form av folkpension, pensionstillskott och det särskilda grundavdraget även för denna grupp ersätts med en fullt beskattad garantipension. Vid omvandling till garantipension skall denna, efter avdrag för skatt, motsvara den tidigare pensionen. Ett påslag görs för att garantera att ingen skall förlora på övergången till en beskattad pension.

För dem som beviljas efterlevandepension på grund av ett dödsfall som inträffar 2003 eller senare, förlängs den period som omställningspension kan betalas ut i två steg. För efterlevande utan barn förlängs perioden från sex till tio månader fr.o.m. 2003 och till tolv månader fr.o.m. 2005. För familjer med barn i åldrarna 12–18 år förlängs omställningspensionen från 6 månader till 22 månader från 2003 och till 24 månader från 2005.

Särskild efterlevandepension kan inte beviljas om dödsfallet inträffar efter 2002, men de som vid utgången av 2002 erhåller förmånen får behålla den enligt övergångsregler.

Sedan april 1997 inkomstprövas änkepension i form av folkpension och pensionstillskott. Eftersom både folkpension och pensionstillskott upphör att utgå från 2003, avskaffas samtidigt denna inkomstprövning.

Ändrade regler avseende bostadstillägg till pensionärer m.fl. träder i kraft den 1 januari 2003 och är en anpassning till det reformerade ålderspensions-systemet. Samtidigt ändras inkomstbegreppet så att det i huvudsak kommer att följa skattelagstiftningen. Genom förändringarna överensstämmer inkomstbegreppet i princip med det som gäller för bostadsbidrag för barnfamiljer.

Ett äldreförsörjningsstöd införs fr.o.m. 2003. Stödets syfte är att minska socialbidragsberoendet hos äldre personer. Stödet, som är helt inkomstprövat, garanterar alla som har fyllt 65 år och som bor i Sverige en viss lägsta levnadsnivå samt ersättning för skälig bostadskostnad.

Som en del av pensionsomläggningen 2003 omfattas alla personer av samma inkomstskatteregler. Pensionärer skall således betala skatt enligt samma regler som gäller för löntagare. Regeringen föreslår i budgetpropositionen vissa förändringar av grundavdragsreglerna som bl.a. syftar till att rikta inkomstskattesänkningarna till låg- och medelinkomsttagare. Dessa inkomstskattesänkningar kommer således även pensionärer till del.

Motionerna

Moderaterna

I motion Fi231 yrkandena 5 och 6 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – minskningar av utgiftsramarna för budgetåren 2003 och 2004 med 570 miljoner kronor vardera.

Motionärerna föreslår beträffande bostadstillägg för pensionärer m.fl. (BTP) att 90 % av bostadskostnaden mellan 100 kr och 4 500 kr skall kunna ersättas. Motionärerna framhåller att utformningen av BTP har verkat kostnadsdrivande på framför allt kommunernas hyressättning. För pensionärer med full BTP innebär förslaget som mest en försämring med 144 kr i måna-

den. Detta kompenseras av Moderaternas förslag om höjning av grundavdraget, vilket innebär att en pensionär med garantipension får ca 130 och 156 kr mer i månaden efter skatt 2003 respektive 2004.

Folkpartiet

I motion Fi232 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 125 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 170 miljoner kronor.

Motionärerna anser att omställningspensionen för efterlevande utan barn skall utges under tolv månader fr.o.m. den 1 juli 2003 samt att innehav av fritidsfastighet inte skall påverka inkomstprövningen av BTP.

Kristdemokraterna

I motion Fi233 yrkandena 8 och 9 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 125 miljoner kr och för budgetåret 2004 med 540 miljoner kronor.

Motionärerna anser att omställningspensionen för efterlevande utan barn skall utges under tolv månader fr.o.m. den 1 juli 2003 samt att innehav av fritidsfastighet inte skall påverka inkomstprövningen av BTP.

Centerpartiet

I motion Fi234 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 1 160 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 510 miljoner kronor.

Motionärerna anser att garantipensionen skall höjas med 1 500 kr per år från 2003. Vad avser BTP skall 80 % av bostadskostnaden upp till 4 000 kr kunna ersättas.

Utskottets bedömning

Utskottet har att ta ställning till dels förslag till utgiftsram för budgetåret 2003, dels förslag till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåret 2004. Förslagen redovisas i tabellen nedan. Beloppen anges i miljoner kronor.

År	Regeringen	m	Fp	kd	c
2003	52 547	– 570	+ 125	+ 125	– 1 160
2004	51 762	– 570	+ 170	+ 540	– 510

Under 1990-talet fick alla, även pensionärerna, bidra till saneringen av statens finanser. Bland annat skrevs det dåvarande basbeloppet inte upp helt i linje med inflationen, vilket påverkade pensionerna åren 1993–1998. Dock prioriterades ett bibehållet skydd för de sämst ställda pensionärerna. De som enbart haft folkpension och pensionstillskott har till och med fått reala förbättringar. Bostadstillägg och pensionstillskott har höjts, vilket i första hand gynnat dem

som har låga pensioner. Samtidigt som samhällsekonomin har förbättrats har villkoren för pensionärerna återställts och förbättrats. Därutöver är fr.o.m. 2002 ATP-pensionerna för ålderspensionärer knutna till den allmänna inkomstutvecklingen i stället för till prisutvecklingen genom s.k. följsamhetsindexering. Efter de besparingar som genomfördes under 1990-talet har höjningar av bostadstillägget till pensionärer och det särskilda grundavdraget kunnat prioriteras både 2001 och 2002. Även nivån i det särskilda bostadstillägget har förbättrats fr.o.m. 2001. Därtill har den särskilda skattereduktionen på förvärvsinkomster utvidgats till att gälla pensionsinkomster från 2002. Utvidgningen har gjorts för att kompensera pensionärerna för de besparingar som tidigare gjorts på basbeloppet. Framför allt har nämnda justeringar i regelverken kommit att beröra dem med låg eller ingen ATP.

De omfattande regelförändringar inom utgiftsområdet som börjar gälla fr.o.m. 2003 har riksdagen redan beslutat om. Regeringen föreslår i budgetpropositionen inga nya regelförändringar inom utgiftsområdet. Utskottet noterar dock att inkomstprövningen av änkepensionerna upphör och att regeringen föreslagit skattelättnader även för pensionärer fr.o.m. 2003. Oaktat de satsningar som således har beslutats om fr.o.m. 2003 och som även föreslagits i form av skattelättnader, förutsätter utskottet att regeringen även fortsättningsvis följer utvecklingen av pensionärernas ekonomiska situation.

Riksdagen har beslutat att omställningspensionen skall förlängas från sex till tio månader fr.o.m. 2003. Regeringen har vidare aviserat sin avsikt att återkomma med förslag som förlänger omställningspensionen till tolv månader från 2005. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att utskottet i betänkande 1999/2000:SfU13 har förutsatt att regeringen återkommer med förslag till riksdagen om det visar sig ekonomiskt möjligt att tidigare lägga den aviserade förlängningen till tolv månader.

Utskottet tillstyrker den av regeringen föreslagna utgiftsramen för budgetåret 2003 samt den preliminära fördelningen av utgifterna för budgetåret 2004. Utskottet avstyrker motionerna Fi231 yrkandena 5 och 6, Fi232 yrkandena 6 och 7, Fi233 yrkandena 8 och 9 samt Fi234 yrkandena 6 och 7.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Propositionen

Politikområdet Ekonomisk familjepolitik omfattar utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn samt anslag 21:1 Bostadsbidrag inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande. Statens övriga ekonomiska stöd till barnfamiljerna är studiebidragen (utgiftsområde 15) och maxtaxa inom barnomsorgen (utgiftsområde 16).

I utgiftsområde 12 ingår allmänna barnbidrag inklusive flerbarnstillägg och förlängt barnbidrag, föräldraförsäkring inklusive havandeskapspenning, underhållsstöd, bidrag till internationella adoptioner, barnpension och efterle-

vandestöd till barn, vårdbidrag till funktionshindrade barn samt pensionsrätt för barnår.

Ramen för utgiftsområdet föreslås uppgå till 52 889 miljoner kronor budgetåret 2003. Utgiftsramen uppgår till ca 800 miljoner kronor mer jämfört med beräkningen i 2002 års vårproposition. Denna förändring kan framför allt förklaras av en ny befolkningsprognos.

Regeringen föreslår i denna proposition att den nivå i föräldraförsäkringen som ersätter dagar med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning höjs från 120 till 150 kr fr.o.m. den 1 januari 2003. Regeringen aviserar även en höjning till 180 kr per dag fr.o.m. 2004, om det statsfinansiella läget så medger. Vidare avser regeringen att föreslå en höjning av inkomsttaket i föräldraförsäkringen från 7,5 till 10 prisbasbelopp fr.o.m. den 1 juli 2003, om det statsfinansiella läget så medger.

Den preliminära fördelningen för budgetåret 2004 beräknas till 55 077 miljoner kronor.

Motionerna

Moderaterna

I motion Fi231 yrkandena 5 och 6 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen med 2 477 miljoner kronor för budgetåret 2003 och en minskning med 577 miljoner kronor för budgetåret 2004.

Motionärerna motsätter sig regeringens förslag att höja taket i föräldraförsäkringen, liksom den redan införda extra mamma/pappamånaden i föräldraförsäkringen. Vidare anser motionärerna att den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) i föräldraförsäkringen bör baseras på de två föregående årens inkomst.

Enligt motionärerna bör underhållsstödet ses över. Man räknar med att en sådan översyn leder till besparingar för staten. Vad gäller bidrag till internationella adoptioner tillförs medel så att bidrag skall kunna utges med 50 % av kostnaden för adoption av barn, dock högst 55 000 kr. Medel avsätts även för en månads retroaktivitet i samband med ansökan om vårdbidrag för funktionshindrade barn.

Motionärerna föreslår, utanför politikområdet, ett grundavdrag i den kommunala beskattningen på 12 000 kr per barn 2003 och 15 000 kr per barn 2004.

Från 2004 föreslår motionärerna att en barnomsorgspeng införs för de familjer som inte utnyttjar kommunalt finansierad barnomsorg. Den föreslagna barnomsorgspengen skall utgå med 3 000 kr skattefritt per månad för barn mellan ett och tre år. Eftersom föräldralediga kan utnyttja denna barnomsorgspeng när barnet blir ett år, föreslås att de 90 garantidagarna i föräldraförsäkringen avskaffas fr.o.m. 2004.

Folkpartiet

I motion Fi232 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen med 110 miljoner kronor för budgetåret 2003 och en ökning med 2 730 miljoner kronor för budgetåret 2004.

Motionärerna föreslår att en s.k. jämställdhetsbonus införs. Den innebär att en högre ersättning, 90 %, utgår för varje månad som den ena föräldern tar ut i föräldraförsäkringen och som motsvaras av en månad som den andra föräldern också tar ut. Taket i föräldraförsäkringen föreslås höjas till 10 prisbasbelopp fr.o.m. den 1 januari 2004, dvs. inte från den 1 juli 2003.

Vidare anser motionärerna att utgifterna inom underhållsstödet kan hållas tillbaka bl.a. genom att det gemensamma föräldraansvaret markeras. Enligt motionärerna kan även vissa besparingar göras inom utgiftsområdet genom att åtgärder vidtas mot felaktiga utbetalningar.

Utanför utgiftsområdet föreslås från 2003 en skattereduktion för barnfamiljer med ca 80 kr per månad och barn.

Från 2004 föreslår motionärerna att ett barnkonto på 40 000 kr per barn under förskoleåldern införs. Enligt motionärerna kan besparingar då göras genom att garantidagarna avskaffas.

Kristdemokraterna

I motion Fi233 yrkandena 8 och 9 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen med 1 741 miljoner kronor för budgetåret 2003 och en ökning med 3 616 miljoner kronor för budgetåret 2004.

Motionärerna föreslår att ett barnomsorgskonto på 80 000 kr för barn som fyller 1 år införs från den 1 juli 2003. Kontobeloppet, som inte är skattepliktigt, föreslås trappas av i förhållande till hur mycket kommunalt finansierad barnomsorg som nyttjas. Maximalt föreslås 40 000 kr per år kunna tas ut.

Motionärerna föreslår vidare att grundnivån i föräldraförsäkringen höjs till 180 kr per dag 2003 och till 200 kr per dag 2004. Dessutom föreslås en höjning av ersättningsnivån i föräldraförsäkringen till 90 % samt en höjning av ersättningstaket till 11 prisbasbelopp fr.o.m. den 1 juli 2003. Motionärerna föreslår även att två kontaktdagar per barn och år införs för barn mellan 4 och 15 år, i stället för den nuvarande ordningen. Kontaktdagarna betalas ut med det föreslagna beloppet enligt grundnivån.

Den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) föreslås beräknas som genomsnittet av de senaste två årens inkomst. Enligt motionärerna leder det till att kostnaderna för föräldraförsäkringen minskar.

Till följd av den föreslagna reformen med barnomsorgskonto, som träder in då barnet fyller 1 år, tillsammans med övriga förändringar av föräldraförsäkringen, anser motionärerna att de 90 garantidagarna kan tas bort, liksom den extra mamma/pappamånaden.

Motionärerna föreslår även att vårdbidrag skall utges till biståndsarbetare med funktionshindrade barn. 500 000 kr anslås för detta ändamål.

Centerpartiet

I motion Fi234 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen med 460 miljoner kronor för budgetåret 2003 och en ökning med 1 470 miljoner kronor för budgetåret 2004.

Motionärerna föreslår ett fördubblat barnbidrag för barn i åldrarna ett till fem år, i fyra steg fram till 2006. Under 2003 föreslås en ökning med 200 kr per månad och sedan med ytterligare 250 kr per månad under 2004, 2005 och 2006. Vidare föreslås att grundnivån i föräldraförsäkringen höjs till 200 kr per dag och att taket i föräldraförsäkringen höjs till 11 prisbasbelopp.

Beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) föreslås förändras så att den grundas på historisk inkomst, vilket enligt motionärerna leder till minskade utgifter.

Motionärerna anser även att ersättningen för de 90 garantidagarna bör höjas från 60 kr till 90 kr per dag. Dessutom begär motionärerna att regeringen utreder samt lägger fram förslag om en s.k. jämställdhetsbonus i föräldraförsäkringen.

Utskottets bedömning

Utskottet har att ta ställning till såväl förslag till utgiftsram för budgetåret 2003 som förslag till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåret 2004. Förslagen redovisas i tabellen nedan. Beloppen anges i miljoner kronor.

År	Regeringen	m	Fp	kd	c
2003	52 889	- 2 477	-110	+ 1 741	+ 460
2004	55 077	- 577	+ 2 730	+ 3 616	+ 1 470

Den ekonomiska krisen och besparingarna under 1990-talet träffade barnfamiljerna relativt hårt. De senaste årens ekonomiska återhämtning i kombination med ökad sysselsättning och sänkta skatter för låg- och medelinkomsttagare har dock gynnat barnfamiljerna. Dessutom har riksdagen under de senaste åren beslutat om en rad insatser inom politikområdet i syfte att förbättra situationen för barnfamiljerna, bl.a. höjda barnbidrag och utbyggnad av föräldraförsäkringen. Även åtgärder vidtagna utanför politikområdet, t.ex. införandet av maxtaxan inom förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen, har fått och kommer att få stor betydelse för barnfamiljernas ekonomi.

Barnfamiljernas disponibla inkomster beräknas öka med 12,5 % under perioden 1999–2002. Enligt regeringens beräkningar kommer sammanboende med barn att få en starkare inkomstutveckling jämfört med genomsnittet. Ensamstående med barn beräknas också stärka sina inkomster, även om inkomstutvecklingen för denna grupp blir svagare än för genomsnittet. Utskottet delar regeringens bedömning att trenden pekar mot en fortsatt god utveckling. Samtidigt välkomnas regeringens avsikt att långsiktigt verka för att

minska marginaleffekterna och därigenom minska risken för att familjer med låga inkomster hamnar i s.k. fattigdomsfällor.

Ytterligare en positiv utveckling är det ökade barnafödandet. Under innevarande år beräknas antalet födda barn uppgå till 94 800, vilket är det högsta antalet födda barn under de senaste sex åren. För första gången sedan 1996 beräknas antalet födda barn per kvinna överstiga 1,6 barn. Utvärderingar som RFV gjort visar även en positiv utveckling vad gäller pappors uttag av föräldrapenningdagarna – från ca 7 % under 1990 till nära 14 % 2001.

Utskottet noterar att regeringen föreslår att målet för den ekonomiska familjepolitiken skall vara att skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan familjer med och utan barn skall minska inom ramen för den generella välfärden. Den generella välfärdspolitiken utjämnar ekonomiska resurser och levnadsförhållanden. Det familjeekonomiska stödet bör, enligt regeringen, utformas så att barnfamiljernas handlingsutrymme och möjligheter att själva påverka sin ekonomiska situation ökar, samtidigt som stödet till de mest utsatta grupperna förblir starkt. Regeringen överväger en strukturell omläggning av familjepolitiken i denna riktning. Regeringen betonar även att barnens bästa måste vara utgångspunkten för familjepolitikens utformning.

Utskottet ställer sig bakom regeringens föreslagna höjning av grundnivån i föräldraförsäkringen, i syfte att förbättra för de föräldrar som saknar inkomst, har låg inkomst eller inte uppfyller kvalifikationsvillkoren. Höjningen avser de dagar som ersätts med ett belopp som motsvarar föräldrarnas sjukpenninggrundande inkomst och innebär att grundnivån i föräldraförsäkringen höjs från 120 kr till 150 kr per dag fr.o.m. den 1 januari 2003. Regeringens aviserade förslag att höja grundnivån i föräldraförsäkringen till 180 kr per dag fr.o.m. 2004, om det statsfinansiella läget så medger, välkomnas också. Utskottet ser även positivt på regeringens avsikt att höja inkomsttaket i föräldraförsäkringen till 10 prisbasbelopp den 1 juli 2003, om det statsfinansiella läget så medger.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker motionerna Fi231 yrkandena 5 och 6, Fi232 yrkandena 6 och 7, Fi233 yrkandena 8 och 9 samt Fi234 yrkandena 6 och 7.

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Propositionen

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten omfattar AP-fonden (fördelningssystemet) och premiepensionssystemet. AP-fondens utgifter består fr.o.m. 2003 av ålderspension i form av tilläggspension och inkomstpension samt av administrationskostnader för ålderspensionssystemet. Premiepension betalas ur premiepensionssystemet.

Det reformerade ålderspensionssystemet införs successivt och skall vara helt genomfört fr.o.m. 2003. Det berör i första hand personer födda 1938 eller senare. Den inkomstrelaterade pensionen i det nya systemet består av inkomstpension och premiepension. Under 2001 gjordes de första utbetalning-

arna av inkomst- och premiepension. Personer födda före 1938 får sin pension anpassad till nya regler på så sätt att tilläggspensionen fr.o.m. 2003 utgörs av den tidigare ATP-pensionen med ett tillägg motsvarande den ATP-baserade folkpensionen. För dem som är födda 1938–1953 gäller att tilläggspension uppbärs enligt den andel respektive årskull berörs av det gamla pensionssystemet.

Från och med år 2003 kommer utgifterna på ca 7 miljarder kronor för den bosättningsbaserade delen av folkpensionen till pensionärer som också uppbär tilläggspension att föras från Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom. Detta medför att utgifterna inte ökar nämnvärt mellan åren 2002 och 2003.

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner beräkningen av utgifterna för Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till 155 953 miljoner kronor för budgetåret 2003.

De totala utgifterna för ålderspensioner vid sidan av statsbudgeten för 2003 beräknas bli 1 800 miljoner kronor högre än beräkningen i 2002 års ekonomiska vårproposition. Ökningen förklaras dels av ett högre antagande om inkomstindex vilket ökar utgifterna med ca 1 000 miljoner kronor, dels av ett högre antagande om kostnaderna för administration av AP-fonderna med ca 800 miljoner kronor.

Det inkomstgrundade ålderspensionssystemet är en fristående försäkringsgren vid sidan av statsbudgeten. Fördelningssystemets finansiella stabilitet säkras genom reglerna för automatisk balansering. Den automatiska balansen avser indexomräkningen av pensionsbehållningar och pensioner och säkrar att systemets skulder på sikt aldrig överskrider systemets tillgångar.

RFV lämnade hösten 2002 den första årsredovisningen, som avsåg 2001, för det inkomstgrundade pensionssystemet. Denna visade att fördelningssystemets tillgångar, avgiftstillgång och buffertfond översteg systemets skulder.

De faktorer som hittills styr utgiftsutvecklingen är prisbasbeloppets utveckling, antalet personer med intjänad pension och den genomsnittliga pensionen för de nyblivna pensionärerna. I samband med att de reformerade intjänandereglererna trädde i kraft 1999 introducerades en ny faktor, inkomstindex, som avspeglar de genomsnittliga reala förändringarna för de tre föregående åren samt prisförändringen det närmast föregående året. Genom införandet av inkomstindex som centralt index i pensionssystemet utgör inte prisbasbeloppet längre en lika viktig faktor för utgiftsutvecklingen som tidigare.

Inkomstindexets förändring påverkar utgifterna genom den följsamhetsindexering som, med början den 1 januari 2002, sker varje årsskifte av inkomstpension och tilläggspension. ATP för ålderspensionärer födda 1936 och tidigare följsamhetsindexeras fr.o.m. 2002 och födda 1937 och senare efter 65 års ålder fr.o.m. 2003. Följsamhetsindexeringen innebär att pensionerna huvudsakligen skall följa den allmänna löneutvecklingen i samhället. Detta innebär att även pensionärerna får ta del av eventuella reallönehöjningar. Likaså gäller det motsatta förhållandet. Om den allmänna standardutveckling-

en i form av löner i framtiden sjunker kommer också pensionerna att anpassas efter detta.

Följsamhetsindexeringen innebar för 2002 att ATP-pensionen räknades upp med 3,28 %, vilket innebar en ökning på ca 0,56 % mer än om pensionen följt prisutvecklingen (prisbasbeloppet). Merutgifter till följd av följsamhetsindexeringen uppgår till ca 563 miljoner kronor för 2002.

Utgiftsutvecklingen för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten kännetecknas av en underliggande trend av höjda utgifter med tiden. Orsaken till detta är de nyblivna pensionärernas genomsnittligt högre pension och att det totala antalet pensionärer med ATP har ökat.

Utbetalningarna från premiepensionssystemet under de närmast kommande åren kommer att utgöra en mycket liten del av de totala pensionsutgifterna.

Utskottets bedömning

Det utgiftstak som fastställs för staten inkluderar ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. Så har det varit sedan utgiftstaket infördes 1997.

Frågan om hur ålderspensionsutgifterna bör hanteras i budgeten och i förhållande till utgiftstaken aktualiserades i och med att det inkomstgrundade ålderspensionssystemet gjorts finansiellt stabilt genom regler för automatisk balansering. Enligt regeringen (prop. 2000/01:70) krävde frågan ett helhetsperspektiv på den statliga budgetprocessen. Regeringen hänvisade till att det inom Regeringskansliet övervägdes slutsatser och eventuella åtgärder med anledning av vad Utredningen om utvärdering av budgetprocessen föreslagit i betänkande SOU 2000:61 samt att det inom det s.k. Vestaprojektet pågick ett arbete med att i vissa avseenden ändra redovisningsprinciperna för statsbudgeten. Hur utgiftstak och saldomål skulle komma att anpassas till de nya principerna var ännu inte avgjort. Mot bakgrund av detta föreslog regeringen ingen förändring av nuvarande ordning.

Vid behandlingen av nämnda proposition tillade utskottet (bet. 2000/01:SfU13) att det nya ålderspensionssystemet är ett s.k. avgiftsdefinierat system, som är fristående från statsbudgeten och i sin helhet finansieras med en specialdestinerad och fast pensionsavgift. Med föreslagna regler för automatisk balansering skulle pensionssystemet därtill bli långsiktigt finansiellt stabilt. Varken den allmänna ekonomiska utvecklingen eller demografiska förändringar skulle därutöver kunna föranleda politiska beslut som begränsar pensionsutgifternas storlek. Det var enligt utskottets mening därför viktigt att osäkerhet inte i något sammanhang uppkom om det inkomstrelaterade ålderspensionssystemets autonomi. För den händelse denna del av pensionssystemet även fortsättningsvis skulle ingå under ett utgiftstak var det enligt utskottet viktigt att innebörden av ett sådant utgiftstak i förhållande till pensionssystemet tydligt klargörs.

I betänkande 2001/02:SfU1 s. 27 pekade utskottet åter på frågan.

I årets budgetproposition har regeringen ett specifikt yrkande avseende ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten, nämligen att riksdagen skall godkänna beräkningen av utgifterna för 2003.

Utskottet, som konstaterar att regeringens förslag inte har föranlett några motionsyrkanden, har inget att erinra mot denna beräkning. Av budgetpropositionen framgår emellertid inte om riksdagens godkännande av beräkningen avses få någon förändrad innebörd jämfört med tidigare. Utskottet föreslår därför att finansutskottet beaktar det anförda vid sitt ställningstagande till propositionen i denna del.

Statsbudgetens inkomster

Socialförsäkringarna finansieras av allmän pensionsavgift, socialavgifter, statlig ålderspensionsavgift och allmänna skattemedel.

Den nya socialavgiftslagen (2000:980), som trädde i kraft den 1 januari 2001, innebär främst en lagteknisk och språklig bearbetning av de tidigare bestämmelserna om socialavgifter samt en anpassning till den nya socialförsäkringslagen (1999:799). Socialavgifter utgörs av arbetsgivaravgifter och egenavgifter och tas ut för att finansiera systemen för social trygghet.

Arbetsgivaravgifter betalas av arbetsgivare och andra personer som ger ut ersättning som är avgiftspliktig enligt 2 kap. socialavgiftslagen. Avgiftspliktig ersättning är främst löner, arvoden och andra skattepliktiga förmåner. Avgiftsunderlaget för beräkning av arbetsgivaravgifter består av summan av de avgiftspliktiga ersättningar som har utgetts under en kalendermånad. Arbetsgivaravgifterna uppgår till 30,13 % av avgiftsunderlaget, varav sjukförsäkringsavgiften utgör 8,80 %, arbetsmarknadsavgiften 5,84 % och arbetsskadeavgiften 1,38 %.

Egenavgifter betalas av fysiska personer som har avgiftspliktig inkomst enligt 3 kap. socialavgiftslagen. I första hand betalas egenavgifter för överskott av näringsverksamhet i vilken den som har inkomsten har arbetat i inte oväsentlig utsträckning. Egenavgifterna uppgår till 28,32 % av avgiftsunderlaget, varav sjukförsäkringsavgiften utgör 9,53 %, arbetsskadeavgiften 1,38 % och arbetsmarknadsavgiften 3,30 %.

Vid beräkning av arbetsgivaravgifterna gäller att en arbetsgivare varje månad får göra avdrag med 5 % av avgiftsunderlaget, dock högst med 3 550 kr, vilket motsvarar en årlig lönesumma på 852 000 kr. När det gäller beräkning av egenavgifter får avdrag göras med 5 % av avgiftsunderlaget, dock högst med 9 000 kr per år, vilket motsvarar ett avgiftsunderlag på 180 000 kr.

Sverige hade tidigare även en regional nedsättning av socialavgifterna men tvingades upphöra med nedsättningen med anledning av att EG-kommissionen i december 2000 inte fann stödet förenligt med EG:s statsstödsregler. Dessa regler tillät driftsstöd i Sverige endast i form av bidrag till transport av varor. Sverige utnyttjade denna möjlighet genom stödformen regionalt transportbidrag. I övrigt kunde driftsstöd endast lämnas inom ramen för s.k. försumbart stöd. Det innebär att offentligt stöd till ett enskilt företag

inte får uppgå till mer än sammanlagt 100 000 euro under en treårsperiod. En sådan period kan sedan följas av en ny treårsperiod.

Genom lagen (2001:1170) om utvidgning av de särskilda avdragen enligt socialavgiftslagen (2000:980), som trädde i kraft den 1 januari 2002, infördes en regional stimulans för företagandet i stödområde A. Lagen är utformad så att den ryms inom ramen för det s.k. försumbara stödet. Företag inom sektorerna kol och stål, jordbruk, vattenbruk och fiske samt transport är därmed uteslutna. Stimulansen lämnas genom utvidgade avdrag på 10 %, utöver avdragen på 5 %, vid beräkningen av arbetsgivaravgifter och egenavgifter. Avdragen är maximerade på samma sätt som avdragen på 5 %. Det utvidgade avdraget avseende arbetsgivaravgifter är därför maximerat till 7 100 kr per månad och avseende egenavgifter till 18 000 kr per år.

Den 23 juli 2002 upphörde Fördraget om upprättande av Europeiska kol- och stålgemenskapen att gälla. Det innebär att det inte längre finns något EG-rättsligt hinder att låta verksamhet inom kol- och stålindustrin omfattas av det särskilda avdraget. Regeringen har i proposition 2002/03:5 Vissa mervärdesskattefrågor m.m. lagt fram ett förslag om upphävande av bestämmelsen att lagen inte skall tillämpas på verksamhet inom kol- och stålindustri.

Arbetsgivare och egenföretagare skall också enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift betala allmän löneavgift med 2,69 %.

Propositionen

I budgetpropositionen föreslås att riksdagen för budgetåret 2003 godkänner en i en särskild bilaga redovisad beräkning av statsbudgetens inkomster. Inkomsten av socialavgifter och löneskatter beräknas uppgå till 260 miljarder kronor.

Åren 2002 till 2004 beräknas de sammanlagda intäkterna öka med ca 16 miljarder kronor per år. I huvudsak beror utvecklingen på antagen förändring i lönesumman.

Stödet till företagen i form av nedsatta socialavgifter beräknas 2002 uppgå till totalt 6,7 miljarder kronor. Under prognostiden 2003–2004 förväntas nedsättningarna öka med ca 0,2 miljarder kronor per år.

Jämfört med beräkningen i 2002 års ekonomiska vårproposition ökar intäkterna med 7,2 miljarder kronor år 2003. Ökningen förklaras i huvudsak av en högre lönesumma.

I propositionen framhålls att ett syfte med den förändrade avgiftsstruktur som riksdagen beslutat med anledning av budgetpropositionen för år 1998 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:FiU1, rskr. 1997/98:36) var att inom ramen för ett i princip oförändrat avgiftsuttag skapa bättre samstämmighet mellan inkomster och utgifter i bl.a. sjukförsäkringssystemet. Regeringen föreslår ändringar av enskilda avgiftssatser medan det totala avgiftsuttaget skall vara oförändrat. Underlaget för socialavgifterna beräknas till totalt ca 1 033 miljarder kronor för 2003.

För 2003 beräknas de kostnader som sjukförsäkringsavgiften skall täcka uppgå till 110,14 miljarder kronor. Regeringen föreslår därför att sjukförsäk-

ringsavgiften i arbetsgivaravgifterna höjs till 11,08 % av avgiftsunderlaget och till 11,81 % av avgiftsunderlaget i egenavgifterna.

För 2003 beräknas de kostnader som arbetsskadeavgiften skall täcka uppgå till 6,72 miljarder kronor. Regeringen föreslår därför att arbetsskadeavgiften i arbetsgivaravgifterna och i egenavgifterna sänks till 0,68 % av avgiftsunderlaget.

För 2003 beräknas de kostnader som arbetsmarknadsavgiften skall täcka uppgå till 36,83 miljarder kronor. Regeringen föreslår därför att arbetsmarknadsavgiften i arbetsgivaravgifterna sänks till 3,70 % av avgiftsunderlaget och till 1,16 % av avgiftsunderlaget i egenavgifterna.

Eftersom de ovan föreslagna förändringarna således inte skall leda till någon förändring av det sammantagna uttaget av arbetsgivaravgifter och egenavgifter, föreslår regeringen en höjning av den allmänna löneavgiften med 0,56 procentenheter till 3,25 % av avgiftsunderlaget.

Förändringarna i avgiftsnivåerna föreslås gälla fr.o.m. den 1 januari 2003.

Motionerna

Moderaterna

I motion Fi287 yrkande 39 begärs att företag inom sektorerna jordbruk, vattenbruk och fiske med driftställe i stödområde A också skall omfattas av den regionala nedsättningen av socialavgifterna. I motion Fi231 yrkande 4 finns ett likartat yrkande.

Folkpartiet

I motion Sk382 yrkande 25 begärs ett tillkännagivande om att underlaget för den generella nedsättningen av arbetsgivar- och egenavgifterna skall höjas för arbetsgivaravgifterna till 1,5 miljoner kronor och för egenavgifterna till över 300 000 kr. I motion Fi232 yrkande 4 finns ett likartat yrkande dock med de skillnaderna att aktuellt underlag avseende arbetsgivaravgifterna skall höjas till över 1 miljon kronor och att en motsvarande ökning skall ske vad avser egenavgifterna. Förslagen beräknas minska statens inkomster med 1 300 miljoner kronor för 2003 och med 1 250 miljoner kronor för 2004.

Kristdemokraterna

I motion Sk383 yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om generell nedsättning av arbetsgivar- och egenavgifter med 7 procentenheter på lönesummor upp till 900 000 kr respektive 250 000 kr fr.o.m. 2004. Samma yrkande framställs i motionerna Fi233 yrkande 6 och Fi256 yrkande 15. Förslaget beräknas minska statens inkomster med 3 160 miljoner kronor för 2004.

I motion Fi256 yrkande 16 begärs ett beslut om höjda arbetsgivaravgifter med 0,47 procentenheter, varav 0,25 procentenheter på sjukförsäkringsavgiften med anledning av införande av ytterligare en karensdag, 0,12 procentenheter på föräldraförsäkringsavgiften med anledning av ökade förmåner inom föräldraförsäkringen och 0,10 procentenheter på allmän löneavgift med an-

ledning av växling mot lägre inkomstskatt. Förslaget beräknas öka statens inkomster med 4 680 miljoner kronor för 2003 och med 4 930 miljoner kronor för 2004.

Centerpartiet

I motion Fi286 yrkande 18 begärs att den generella nedsättningen av arbetsgivar- och egenavgifterna skall uppgå till 8 % upp till nuvarande maximala underlag. Motionärerna anför att förslaget främjar de mindre företagen. Förslaget innebär en minskning av statens inkomster med 3 700 miljoner kronor för 2003 och med 2 800 miljoner kronor för 2004. I motion Fi234 yrkandena 11 och 12 finns motsvarande yrkanden.

I motion Fi286 yrkande 19 begärs att nedsättningen av arbetsgivaravgifterna skall beräknas på den årliga lönesumman och inte som i dag på en månadsvis lönesumma. Enligt motionärerna behövs en sådan ändring för företag med stora säsongsvariationer. I samma motion yrkande 20 begärs ett beslut om riktade sänkningar av arbetsgivaravgifterna från 2003 för inrättande av övergångsmarknader. Motionärerna anser att sådana riktade sänkningar är nödvändiga för att ge arbetslösa förutsättningar att få anställning. Sistnämnda förslag innebär inkomstminskningar för staten med 750 miljoner kronor för 2003 och med 1 250 miljoner kronor för 2004. I motion Fi234 yrkande 11 och 12 finns motsvarande yrkanden.

Utskottets bedömning

När det gäller Folkpartiets, Kristdemokraternas och Centerpartiets krav på sänkta arbetsgivaravgifter anser utskottet att det inte finns utrymme vare sig för en generell sänkning av socialavgifterna eller en höjning av underlagen för avgiftsnedsättning.

Utskottet noterar i övrigt att Riksdagens revisorer – på förslag av utskottet – gjorde en granskning av den nedsättning av socialavgifterna om 5 % som infördes den 1 januari 1997. Revisorerna konstaterade i förslag till riksdagen (2001/02:RR2) att syftet med stödet är att stimulera nyanställningar och uppmuntra egenföretagande. Konstruktionen av stödet innebar dock att sysselsättningseffekterna blev begränsade, medan de statsfinansiella konsekvenserna blev stora. Orsaken härtill var framför allt att nedsättningen endast i begränsad omfattning påverkade företagets anställningsbeslut. Revisorerna ansåg att regeringen borde ges i uppdrag att inom ett år redovisa effekterna av nedsättningen av socialavgifterna och att utvärderingen i första hand borde avse sysselsättningseffekter. Revisorerna föreslog att riksdagen som sin mening skulle ge regeringen detta till känna.

Frågan behandlades i betänkande 2001/02:FiU1. Finansutskottet anförde att regeringen i proposition 2001/02:45 hade föreslagit en utökad nedsättning av socialavgifterna i stödområde A. Mot bakgrund av att den generella nedsättningen av socialavgifterna varit i kraft en relativt begränsad tidsperiod samt att regeringen avsåg att föreslå förändringar i nedsättningen gjorde ut-

skottet bedömningen att en sådan utvärdering som revisorerna efterlyste för närvarande inte var påkallad. En utvärdering borde ske när det utvidgade systemet varit i kraft ett par år. Därmed avstyrkte utskottet revisorernas yrkande.

Beträffande Kristdemokraternas krav på höjda procentsatser för vissa socialavgifter är förslaget knutet till reformer i form av införande av ytterligare en karensdag, höjda föräldraförsäkringsförmåner och sänkt inkomstskatt. Eftersom utskottet inte anser att dessa reformer skall genomföras kan utskottet inte tillstyrka förslaget.

Beträffande Centerpartiets yrkande om att reduktionen av arbetsgivaravgifterna skall beräknas på den årliga lönesumman har utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande 2000/01:SfU5 avstyrkt ett liknande motionsyrkande. I betänkandet behandlade utskottet regeringens proposition 2000/01:8 Ny socialavgiftslag, vari anfördes att betalningsperioden för arbetsgivaravgifter enligt socialavgiftslagen av både systematiska och pedagogiska skäl borde vara densamma som i skattebetalningslagen. Utskottet ansåg att bestämmelserna om månadsvis beräkning och betalning av arbetsgivaravgifterna av administrativa skäl då inte kunde ändras. Utskottet vidhöll i yttrande 2001/02:SfU1y denna inställning. Utskottet finner inte skäl att nu göra en annan bedömning.

Vad gäller Moderaternas förslag om ökad nedsättning av socialavgifterna i Norrland konstaterar utskottet att lagen om utvidgning av de särskilda avdragen enligt socialavgiftslagen faller inom ramen för det s.k. försumbara stödet enligt EG-regler. I lagen undantas därför företag inom bl.a. sektorerna kol- och stålindustri, jordbruk, vattenbruk och fiske. Enligt utskottets mening är det viktigt att stödet ges en utformning som är förenlig med de regler som gäller inom EU för statsstöd. Utskottet noterar att regeringen lämnat förslag om upphävande av bestämmelsen att lagen inte skall tillämpas på verksamhet inom kol- och stålindustri.

Det regionala avdraget vid beräkning av arbetsgivaravgifterna skall i första hand avse sjukförsäkringsavgiften och därefter föräldraförsäkringsavgiften. Detsamma gäller avdraget från egenavgifterna som dessutom skall avse arbetsskadeavgiften och efterlevandepensionsavgiften. Utskottets principiella inställning är att det bör finnas ett tydligt samband mellan de socialavgifter som erläggs och de olika förmåner som dessa avgifter skall finansiera. Ett sådant samband är lagfäst i den nya lagen om fördelning av socialavgifter. En regional nedsättning av socialavgifter avsedd att bl.a. stimulera småföretagandet i det aktuella stödområdet måste betraktas som en del av regionalpolitiken. Mot bakgrund av detta och att det dessutom finns avgifter/löneskatter som inte har till syfte att finansiera förmåner inom socialförsäkringen kan det ifrågasättas, och särskilt vid en eventuell utvidgning av avdraget, om det är lämpligt att för en regional åtgärd ta i anspråk avgifter som är avsedda att finansiera vissa preciserade sociala förmåner som sjukpenning och föräldrapenning.

Utskottet kan således inte tillstyrka Moderaternas motionsförslag.

Med dessa påpekanden godtar utskottet, såvitt avser socialavgifter och löneskatter, regeringens beräkning av statsbudgetens inkomster för budgetåret 2003. Utskottet avstyrker i motsvarande delar motionerna Fi287 yrkande 39, Fi231 yrkande 4, Sk382 yrkande 25, Fi232 yrkande 4, Sk383 yrkande 5, Fi256 yrkandena 15 och 16, Fi233 yrkande 6, Fi286 yrkandena 18–20 och Fi234 yrkandena 11 och 12.

Motion om höjning av det allmänna grundavdraget

I motion Fi230 (s, v, mp) yrkande 12 begärs beträffande det allmänna grundavdraget bl.a. en höjning av det lägsta skiktet från 40,3 % till 42,3 % av prisbasbeloppet. Med anledning härav finner utskottet anledning att anföra följande.

För varje år som en person har varit försäkrad och har haft inkomster här i landet som är pensionsgrundande, skall hans eller hennes pensionsgrundande inkomst fastställas. Detta gäller dock endast om summan av de inkomster som är pensionsgrundande uppgått för år 2002 till minst 29,3 % och fr.o.m. 2003 till minst 40,3 % av det för intjänandeåret gällande prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Allmän pensionsavgift tas ut för finansiering av försäkringen för inkomstpension och tilläggspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och tilläggspension i form av ålderspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Avgiften betalas av den enskilde och beräknas på ett underlag som består av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärsarbete till den del summan av inkomsterna inte överstiger 8,07 inkomstbasbeloppet. Avgiften utgör för närvarande 7 % av avgiftsunderlaget. Avgiften betalas inte av den vars inkomster för året understiger 29,3 % vid 2003 års taxering och därefter 40,3 % av prisbasbeloppet.

Statlig ålderspensionsavgift tas ut för finansiering av försäkringen för inkomstgrundad ålderspension. Avgiften betalas med 10,21 % på vissa socialförsäkringsersättningar m.m. till den del dessa ersättningar tillsammans med övriga pensionsgrundande inkomster inte överstiger 8,07 inkomstbasbelopp. Dessutom skall statlig ålderspensionsavgift betalas på pensionsgrundande belopp (fiktiv inkomst som grundar pensionsrätt bl.a. för föräldrar till små barn) och fr.o.m. 2003 på inkomstrelaterad ålderspension och inkomstrelaterad sjukersättning och inkomstrelaterad aktivitetsersättning enligt 8 kap. lagen om allmän försäkring med 18,5 %. Avgiften betalas inte på ersättningar och inkomster som för år 2002 understiger 29,3 % och därefter 40,3 % av prisbasbeloppet.

Enligt nuvarande bestämmelser i lagen (2001:1227) om självdeklaration och kontrolluppgifter är bl.a. fysisk person skyldig att lämna självdeklaration när hans eller hennes intäkter av tjänst och av aktiv näringsverksamhet under beskattningsåret uppgått till sammanlagt 29,3 % och fr.o.m. nästa beskattningsår minst 40,3 % av prisbasbeloppet. Det innebär att inkomster som understiger denna gräns inte läggs till grund för taxering. En höjning av det allmänna grundavdraget 2003 från 40,3 % till 42,3 % av prisbasbeloppet bör

få till följd att gränsen för skyldigheten att lämna självdeklaration och kontrolluppgift skall höjas till 42,3 % av prisbasbeloppet. Därmed kommer inkomster som understiger denna gräns inte att läggas till grund för taxering.

Eftersom taxeringen tjänar som underlag för beräkning av avgifter och av pensionsgrundande inkomst tvingas utskottet konstatera att ett höjt allmänt grundavdrag medför, förutom att den nedre inkomstgränsen för betalning av allmän pensionsavgift och statlig ålderspensionsavgift måste höjas i motsvarande mån, att detsamma gäller för gränsen för fastställande av pensionsgrundande inkomst.

Utskottet har i yttrande 2001/02:SfU1y kommenterat då föreslagna ändringar av den pensionsgrundande inkomsten och pensionsavgifter till följd av en höjning av det allmänna grundavdraget till 40,3 % av prisbasbeloppet. Utskottet ansåg det olyckligt om en annars vällovlig skatteväxling ledde till att enskilda personers ålderspension påverkades. Även om förslagen innebar att pensionsavgift inte skulle betalas om inkomsterna understeg detta belopp, kunde förändringar av grundavdraget och därmed deklarationsskyldigheten medföra att enskilda personer fick svårt att bilda sig en uppfattning om vilka inkomster som skulle komma att läggas till grund för den framtida pensionen. Utskottet godtog dock regeringens förslag om höjd gräns för fastställande av pensionsgrundande inkomst liksom förslagen avseende pensionsavgifterna. Om ytterligare höjning av det allmänna grundavdraget skulle bli aktuell, fanns det, enligt utskottets mening, skäl att överväga om den indirekta kopplingen mellan ett höjt grundavdrag och den nedre gränsen för att fastställa pensionsgrundande inkomst kan bibehållas. Med detta påpekande tillstyrkte utskottet regeringens förslag till ändringar i lagen om allmän pensionsavgift, lagen om inkomstgrundad ålderspension och lagen om statlig ålderspensionsavgift.

Enligt utskottets mening bör en höjning av det allmänna grundavdraget från 40,3 % till 42,3 % av prisbasbeloppet medföra att riksdagen antar motsvarande följdändringar vad avser pensionsgrundande inkomst, allmän pensionsavgift och statlig ålderspensionsavgift. Utskottet anser vidare att regeringen bör överväga om den indirekta kopplingen mellan ett höjt grundavdrag och den nedre gränsen för att fastställa pensionsgrundande inkomst skall bibehållas. Det sistnämnda bör ges regeringen till känna.

Stockholm den 12 november 2002

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Tomas Eneroth

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Eneroth (s), Sven Brus (kd), Ronny Olander (s), Sten Tolgfors (m), Bo Könberg (fp), Anita Jönsson (s), Mona Berglund Nilsson (s), Ulla Hoffmann (v), Mariann Ytterberg (s), Anita Sidén (m), Lennart Klockare (s), Linnéa Darell (fp), Birgitta Carlsson (c), Kerstin Kristiansson Karlstedt (s), Anna Lilliehöök (m), Göte Wahlström (s) och Mona Jönsson (mp).

Avvikande meningar

1. Moderata samlingspartiet

Sten Tolgfors, Anita Sidén och Anna Lilliehöök (alla m) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden borde ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Moderata samlingspartiet anser att anslaget Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna bör upphöra och att andra metoder som är effektivare och bättre skall prövas. Vi menar att en av de viktigaste uppgifterna är att skapa social och geografisk rörlighet i det svenska samhället. Detta kan uppnås bl.a. genom att bostadsmarknaden och arbetsmarknaden avregleras. Anslaget Integrationsåtgärder bör avvecklas och medel till organisationer som arbetar mot bl.a. rasism och diskriminering bör istället distribueras genom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och omsorg. Vi motsatte oss att ett särskilt integrationsverk inrättades och anser att verket skall läggas ned. Anslaget Ombudsmannen mot etnisk diskriminering bör flyttas till utgiftsområde 14 Arbetsliv. Anslaget Hemustrustningslån kan minskas genom ändrade regler. Slutligen föreslår vi att anslaget till Migrationsverket ökas. Målet bör vara att väntetiden för beslut om uppehållstillstånd uppgår till maximalt sex månader.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi231 yrkandena 5 och 6 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 327,4 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 126,5 miljoner kronor.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Utgifterna för sjukpenning och rehabilitering har ökat dramatiskt under de senaste åren. Till skillnad från regeringen anser vi att sjukfrånvaron inte kan minskas enbart genom åtgärder på arbetsplatserna.

Ersättningsnivåer och karensdagar har historiskt sett visat sig påverka antalet ersatta sjukpenningdagar. Vi föreslår att en andra karensdag införs den åttonde frånvarodagen.

Vi anser att utbildningen av läkare i försäkringsmedicin behöver förbättras. Det av regeringen föreslagna resurstillskottet på 20 miljoner kronor per år är otillräckligt, och vi tillför därför RFV ytterligare 30 miljoner kronor för sådan utbildning.

Vi föreslår vidare att den sjukpenninggrundande inkomsten beräknas på ett genomsnitt av de två föregående årens inkomst och att sjukskrivningar till följd av trafikskador bryts ut ur sjukpenningförsäkringen och i stället förs över till trafikförsäkringen.

För att ge försäkringskassorna möjlighet att upphandla rehabiliteringstjänster av annat landsting än det egna, av privata företag eller vid behov utom-

lands föreslår vi att 520 miljoner kronor, utöver vad regeringen föreslagit, tillförs försäkringskassorna för detta ändamål.

Genom ökade kontrollinsatser kan enligt vår mening antalet felaktiga förtidspensioneringar minska och fler människor återvända till arbetslivet.

Vi motsätter oss de nya lägre beviskraven i arbetsskadeförsäkringen och anser i stället att ett arbetsskadeobligatorium bör införas för arbetsgivare. Arbetsgivare kan då teckna en privat arbetsskadeförsäkring som premiesätts efter de risker olika verksamheter skapar. Detta leder till att arbetsgivare får ökade incitament att förebygga arbetsskador.

Vidare motsätter vi oss en höjning av taket i sjukförsäkringen och föreslår att sjuk- och rehabiliteringspenning utges för lönedelar upp till 7,5 inkomstbasbelopp.

I enlighet med motion Fi231 yrkandena 5 och 6 föreslår vi en – i förhållande till regeringens förslag – minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 9 318 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 13 215 miljoner kronor.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Vi anser att 90 % av bostadskostnaden mellan 100 kr och 4 500 kr skall kunna läggas till grund för det generella bostadstillägget. Enligt vår uppfattning har utformningen av bostadstillägget verkat kostnadsdrivande på framför allt kommunernas hyressättning. För pensionärer med full BTP innebär förslaget som mest en försämring med 144 kr i månaden. Detta kompenseras av Moderaternas förslag om höjning av grundavdraget, vilket innebär att en pensionär med garantipension får ca 130 och 156 kronor mer i månaden efter skatt 2003 respektive 2004.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi231 yrkandena 5 och 6 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramarna för budgetåren 2003 och 2004 med 570 miljoner kronor per år.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Vi anser att statens stöd till familjer och barn präglas av alltför mycket detaljreglering och vill återge barnfamiljerna valfriheten. Det görs bäst genom att barnfamiljerna får mer pengar att fritt förfoga över. Vi föreslår därför, utanför politikområdet, att ett grundavdrag införs i den kommunala beskattningen på 12 000 kr per barn 2003. För att främja valfriheten motsätter vi oss dessutom den redan införda extra mamma/pappamånaden i föräldraförsäkringen.

Vidare motsätter vi oss regeringens aviserade höjning av taket i föräldraförsäkringen. Vi anser att den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) i föräldraförsäkringen skall baseras på de två föregående åren. Underhållsstödet bör ses över.

Vi tillför medel för att adoptionsbidrag skall kunna utges med 50 % av kostnaden för adoptionen av ett barn, dock högst 55 000 kr. Medel avsätts för en månads retroaktivitet i samband med ansökan om vårdbidrag för funktionshindrade barn.

Från och med 2004 föreslår vi att en barnomsorgspeng införs för de familjer som inte utnyttjar kommunalt finansierad barnomsorg. Barnomsorgspengen skall, enligt vårt förslag, utgå med 3 000 kr skattefritt per månad för barn mellan ett och tre år. Eftersom föräldralediga kan utnyttja denna barnomsorgspeng när barnet fyller ett år, anser vi att de tre extra garantimånaderna i föräldraförsäkringen kan avskaffas fr.o.m. 2004.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi231 yrkandena 5 och 6 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 2 477 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 577 miljoner kronor.

Statsbudgetens inkomster

Nedsättningen av arbetsgivaravgifterna med 15 % inom stödområde A är en form av regionalpolitik som är att föredra framför bidragspolitik. Vi anser emellertid att fler branscher i stödområdet bör få sänkta avgifter, såsom jordbruk, vattenbruk och fiske.

Med det anförda anser vi att motionerna Fi287 yrkande 39 och Fi231 yrkande 4 bör tillstyrkas.

2. Folkpartiet liberalerna

Bo Könberg och Linnéa Darell (båda fp) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden borde ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Folkpartiet anser att en dominerande del av de projekt som finansieras inom anslaget Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna inte haft en tillfredsställande effektivitet och förankring bland de berörda och anser därför att anslaget bör upphöra. Vi anser också att Integrationsverket kan minska i omfattning. Dessutom bör Migrationsverket tillföras 70 miljoner kronor och anslaget Offentligt biträde tillföras 18 miljoner kronor. Genom ökade satsningar på snabbare behandling av asylärenden förkortas handläggningstiderna och kostnaderna för mottagande av asylsökande minskar.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi231 yrkandena 6 och 7 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 484 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 662 miljoner kronor.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Om inte ökningen av sjukskrivningar och förtidspensioneringar kan stoppas och pressas tillbaka är det enligt vår uppfattning ett hot mot hela välfärdssystemet. Genom att tillföra försäkringskassorna 500 miljoner kronor, utöver vad regeringen har föreslagit, för inköp av rehabiliteringstjänster kan utgifterna för sjukfrånvaron minska i förhållande till vad som är möjligt med regeringens förslag. Vidare tillför vi försäkringskassorna 50 miljoner kronor för åtgärder mot felaktiga utbetalningar. En finansiell samordning mellan bl.a. försäkringskassan och sjukvården för att korta ned sjukskrivningstider och få

bort vårdköer är också en viktig åtgärd för att komma till rätta med problemet med den ökande sjukfrånvaron. Upp till 10 % av bl.a. sjukpenningmedlen bör avsättas för sådan finansiell samordning.

Vi anser att de sjukpenningkostnader som trafiken förorsakar bör bekostas av trafikförsäkringen. Samtidigt kompenserar vi individerna för de ökade trafikförsäkringskostnaderna genom en skattereduktion.

Vi vill också att närståendepenningen förbättras genom att antalet dagar utökas från nuvarande 60 dagar till 120 dagar.

I syfte att hålla tillbaka kostnaderna föreslår vi att höjningen av taket i sjukförsäkringen skjuts upp till den 1 januari 2004.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi232 yrkandena 6 och 7 en – i förhållande till regeringens förslag – minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 4 625 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 7 395 miljoner kronor.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Enligt vår mening bör tiden för omställningspensionen för efterlevande utan barn utökas till tolv månader redan från den 1 juli 2003. Vi anser vidare att fritidsfastigheter inte skall ingå i årsinkomsten vid beräkning av bostadstilllägg.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi232 yrkandena 6 och 7 en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 125 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 170 miljoner kronor.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

För oss liberaler är det oerhört viktigt att ansvaret för hem och familj delas lika mellan föräldrarna. I vår strävan att få fler pappor att ta ut sin föräldradighet vill vi därför införa en jämställdhetsbonus. Den innebär att en högre ersättning, 90 %, utgår för varje månad som den ena föräldern tar ut och som motsvaras av en månad som den andra föräldern också tar ut. Vi anser även att taket i föräldraförsäkringen bör höjas, dock först den 1 januari 2004.

Enligt vår mening kan besparingar göras inom anslaget underhållsstöd, bl.a. genom att det gemensamma föräldraansvaret markeras och genom att rätten till bidrag minskar för vårdnadshavare med goda inkomster. Ytterligare besparingar inom utgiftsområdet kan göras genom att åtgärder vidtas mot felaktiga utbetalningar.

Utanför utgiftsområdet föreslår vi från 2003 en skattereduktion för barnfamiljer med ca 80 kr per månad och barn.

För att ge barnfamiljerna större frihet föreslår Folkpartiet att ett barnkonto på 40 000 kr per barn införs 2004 för barn i förskoleåldern. Då kan besparingar göras genom att garantidagarna avskaffas.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi232 yrkandena 6 och 7 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 110 miljoner kronor och en ökning med 2 730 miljoner kronor 2004.

Statsbudgetens inkomster

Vi anser att underlaget för den 5-procentiga nedsättningen av socialavgifterna skall höjas vad avser arbetsgivaravgifterna till över en miljon kronor och vad avser egenavgifterna till över 300 000 kronor till en sammanlagd kostnad av 1 300 miljoner kronor för 2003 och 1 250 miljoner kronor för 2004.

Med det anförda anser vi att motionerna Sk382 yrkande 25 och Fi232 yrkande 4 bör tillstyrkas.

3. Kristdemokraterna

Sven Brus (kd) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden borde ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Projekt som finansieras inom anslaget Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna har kritiserats bl.a. för att det inte haft avsedd verkan. Kristdemokraterna anser att anslaget bör upphöra och att de generella statsbidragen till kommunerna i stället bör öka. Vi menar vidare att Integrationsverket bör läggas ned från den 1 juni 2003. Vissa av verkets uppgifter bör i stället övertas av Migrationsverket samt Ombudsmannen mot etnisk diskriminering. Migrationsverkets anslag ökas därför med 10 miljoner kronor. DO bör tillföras ytterligare medel för att kunna få en central roll i arbetet mot diskriminering, främlingsfientlighet och rasism. För detta ändamål ökas DO:s anslag med 6 miljoner kronor. I samband med detta avslås de projektmedel som utgår till lokala och regionala diskrimineringsombudsmän. Inom ramen för utgiftsområdet föreslår vi att Migrationsverket inte skall pröva uppehållstillstånd för adopterade samt för nyfödda till föräldrar med uppehållstillstånd i Sverige. Detta innebär ett ekonomiskt utrymme om 4–5 miljoner kronor per år som kan användas till att förkorta handläggningstiderna för asylsökande. Vidare avser Kristdemokraterna att använda de 10 miljoner kronor som finns inom ramen för sysselsättning av invandrare till en projektverksamhet med jobbguider. Slutligen anser vi att systemet med förhandlingar och avtal med kommuner bör avskaffas och att stödet i stället skall bestå av en utvecklingspeng. Medel för detta tillförs utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi233 yrkandena 8 och 9 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 275,5 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 72 miljoner kronor

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Den minskning av anslaget till rehabilitering som skett på senare år har lett till att försäkringskassorna tvingats omfördela sina resurser till att i princip enbart betala ut sjukpenning. Insatserna för rehabilitering har därmed fått stå tillbaka. Trots att antalet långtidssjukskrivna och förtidspensionerade ökat mycket kraftigt de senaste åren har regeringen varit handlingsförlamad. Enligt

regeringens egen utredare, Gerhard Larsson, ger varje satsad krona på rehabilitering i längden minst nio kronor tillbaka.

Enligt vår uppfattning bör den nya rehabiliteringsförsäkring som föreslås i kommittébetänkandet SOU 2000:78 i alla väsentliga huvuddrag genomföras från den 1 juli 2003. En ökad totalkostnad under det första året reformen genomförs balanseras åren därefter med en nettovinst i form av lägre utbetalningar av sjukpenning och förtidspension.

För att finansiera ökade satsningar på vård och omsorg föreslår vi att ytterligare en karensdag införs i sjukersättningssystemet samtidigt som högriskskyddet på 10 dagar bibehålls. Vidare föreslår vi att den sjukpenninggrundande inkomsten beräknas på snittinkomsten under de två senaste åren samtidigt som skattepliktiga förmåner och semesterersättning görs SGI-grundande.

Vi avvisar den aviserade höjningen av taket i sjukförsäkringen bl.a. mot bakgrund av regeringens prognoser om den ekonomiska utvecklingen de närmaste åren.

Vidare förespråkar vi en ny modell för trafikförsäkringen där samtliga personskadekostnader i samband med trafikolyckor förs över till trafikförsäkringen. Den besparing som uppstår återförs delvis till trafikanterna genom sänkt fordonsskatt.

Vi vill också avskaffa systemet med förhandlingar och avtal för kommunplacering av flyktingar och föreslår i stället att en utvecklingspeng införs som följer individen och som administreras av RFV. RFV:s anslag ökas därför med 10 miljoner kronor 2003. Slutligen föreslår vi att RFV får ett sparkrav på 2,5 %.

I enlighet med motion Fi233 yrkandena 8 och 9 föreslår vi en – i förhållande till regeringens förslag – minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 5 930 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 11 298 miljoner kronor.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Enligt vår mening bör tiden för omställningspensionen för efterlevande utan barn utökas till tolv månader redan från den 1 juli 2003. Vi anser vidare att fritidsfastigheter inte skall ingå i årsinkomsten vid beräkning av bostadstilllägg. Kristdemokraterna arbetar för att pensionerna för de sämst ställda pensionärerna skall öka med motsvarande 1 000 kr i månaden (före skatt) jämfört med nivån 2002. Från och med 2003 kommer de sämst ställda pensionärerna att få en högre pension med anledning av den pensionsreform som Kristdemokraterna står bakom. Dessutom kommer vårt grundavdrag att förstärka det ekonomiska utrymmet ytterligare för dem med lägst pension. Sammantaget innebär det nya pensionssystemet och Kristdemokraternas skattesänkning att pensionerna för dem med lägst pension förbättras med ca 620 kr per månad efter skatt eller ca 900 kr före skatt. Kristdemokraterna har avsatt ett budgetutrymme för att under 2004 kunna ta det sista steget för att uppnå en förbättring med totalt 1 000 kr före skatt.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi233 yrkandena 8 och 9 en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 125 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 540 miljoner kronor.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Kristdemokraterna framhåller familjens rätt att själv avgöra barnomsorgsform inklusive egen omsorg i hemmet. För att möjliggöra detta föreslår vi att ett barnomsorgskonto på 80 000 kr för barn som fyller ett år införs från den 1 juli 2003. Kontobeloppet, som inte skall vara skattepliktigt, föreslås trappas ned i förhållande till hur lång tid barnet har kommunalt finansierad barnomsorg. Maximalt föreslås att 40 000 kr per år skall kunna tas ut.

Vi anser vidare att föräldraförsäkringen måste stärkas ytterligare. Vi föreslår därför att grundnivån i föräldraförsäkringen höjs från dagens 120 kr per dag till 180 kr per dag 2003 och till 200 kr per dag 2004. För att 90 % av alla heltidsarbetande skall omfattas fullt ut av föräldraförsäkringen vill vi höja taket från dagens 7,5 prisbasbelopp till 11 prisbasbelopp. För att även låg- och medelinkomsttagare skall få del av höjningen föreslår vi dessutom att ersättningsnivån höjs från 80 % till 90 %. Såväl höjningen av taket som ersättningsnivån föreslås gälla från den 1 juli 2003. Den sjukpenninggrundande inkomsten bör, enligt vår mening, beräknas som genomsnittet av de senaste två årens inkomst, vilket leder till minskade kostnader för föräldraförsäkringen.

Vidare föreslår vi att två kontaktdagar per barn och år införs för barn mellan 4 och 15 år. Dessa dagar föreslås ersätta den nuvarande kontaktdagen och skall utbetalas med det föreslagna beloppet enligt grundnivån. Till förmån för barnomsorgskontot som föreslås inträda efter föräldraförsäkringens första år slopas de 90 garantidagarna samt den extra mamma/pappamånaden. Jämfört med dagens system ger det skattefria barnomsorgskontot bättre ekonomiska förutsättningar för den som önskar förlänga sin föräldraledighet efter det första året. Barnomsorgskontot kan dessutom användas till att förkorta arbetstiden när barnen är små. Kristdemokraterna föreslår vidare att vårdbidrag skall utges till biståndsarbetare med funktionshindrade barn och anslår 500 000 kr per år för detta ändamål.

Från och med 2004 föreslår Kristdemokraterna en höjning av barnbidraget från 950 kr till 1 050 kr per månad för barn mellan 13 och 16 år.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi233 yrkandena 8 och 9 en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 1 741 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 3 616 miljoner kronor.

Statsbudgetens inkomster

Vi anser att arbetsgivaravgifterna skall sänkas med 10 procentenheter på lönesummor upp till 900 000 kr. Inledningsvis blir sänkningen fr.o.m. 2004 7 procentenheter. För egenföretagare bör den nedsättningsberättigade lönesumman utökas till 250 000 kr. För att kunna genomföra reformer anser vi att

vissa sociala avgifter skall höjas på kort sikt. Således anser vi att sjukförsäkringsavgiften skall höjas med 0,25 procentenheter med anledning av införande av en andra karensdag, att föräldraförsäkringsavgiften skall höjas 0,12 procentenheter med anledning av höjda förmåner inom föräldraförsäkringen och att den allmänna löneavgiften skall höjas 0,10 procentenheter med anledning av växling mot lägre inkomstskatt.

Med det anförda anser vi att motionerna Sk383 yrkande 5, Fi233 yrkande 6 och Fi256 yrkandena 15 och 16 bör tillstyrkas.

4. Centerpartiet

Birgitta Carlsson (c) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden borde ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Centerpartiet anser att det bör göras en engångsvis indragning av anslagssparande på anslaget Kommunersättningar vid flyktingmottagande. Anslaget Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna bör avvecklas. Vi anser att det bör göras besparingar på 50 miljoner kronor i Migrationsverkets administration. Vidare anser vi att förkortade handläggningstider vid flyktingmottagandet och ökade insatser för att få människor i arbete möjliggör stora besparingar inom utgiftsområdet. Slutligen anser vi att Utlänningsnämnden bör avvecklas vid halvårsskiftet och att asylärendena bör överföras till förvaltningsdomstolarna.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi234 yrkandena 6 och 7 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 540 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 460 miljoner kronor.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Det finns enligt vår uppfattning all anledning att kritisera regeringens passivitet vad gäller att komma till rätta med den ökande sjukfrånvaron. Vi menar att det behövs ytterligare åtgärder för att öka incitamenten för både arbetsgivare och försäkringskassan att aktivt arbeta mot ohälsan. Erfarenheter från försöksverksamhet visar att en offensiv användning av sjukförsäkringsmedel till rehabilitering betalar sig flera gånger om genom minskade sjukskrivningar. Vi föreslår därför att sjukpenning växlas mot rehabiliteringsersättning och rehabiliteringsstöd och att medel avsätts till finansiell samordning mellan lokala aktörer. Vidare föreslår vi att Rehabiliteringsutredningens förslag i kommittébetänkande SOU 2000:78 genomförs.

För att möjliggöra en rimlig levnadsstandard vill vi införa en grundpenning på 200 kr per dag i sjukförsäkringen. Därtill anser vi att den sjukpenninggrundande inkomsten bör baseras på historisk inkomst.

Vi motsätter oss den aviserade höjningen av taket i sjukförsäkringen liksom de ändrade bevisreglerna i arbetsskadeförsäkringen och anser slutligen att en besparing kan göras inom socialförsäkringsadministrationen på 70 miljoner kronor.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi234 yrkandena 6 och 7 en – i förhållande till regeringens förslag – minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 5 880 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 11 740 miljoner kronor.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Vi föreslår att 80 % av bostadskostnaden upp till 4 000 kr skall kunna läggas till grund för BTP. Vi anser att det i stället är viktigare med en generell höjning av garantipensionen med 1 500 kr fr.o.m. 2003.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi234 yrkandena 6 och 7 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 1 160 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 510 miljoner kronor.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

De centrala tankegångarna i Centerpartiets familjepolitik är att föräldrar och barn måste få mer tid tillsammans, att det skall vara möjligt att kombinera familje- och arbetsliv för både kvinnor och män samt att barnfamiljernas självbestämmande skall öka genom bättre ekonomiska resurser och genom en förstärkt valfrihet i barnomsorgen.

Som ett led att förverkliga dessa tankegångar föreslår vi ett fördubblat barnbidrag för barn i åldrarna 1 till 5 år, i fyra steg fram till 2006. Under 2003 föreslås en ökning med 200 kr per månad och barn och sedan med ytterligare 250 kr per månad och barn under 2004, 2005 och 2006.

Vi föreslår vidare att grundnivån i föräldraförsäkringen höjs till 200 kr per dag och att taket höjs till 11 prisbasbelopp. Vi anser även att ersättningen under de 90 garantidagarna bör höjas till 90 kronor per dag.

I syfte att stimulera en jämnare fördelning av föräldraledigheten mellan föräldrarna vill vi att någon form av s.k. jämställdhetsbonus införs. Vilken konstruktion som är mest ändamålsenlig bör omgående bli föremål för en utredning så att beslut kan fattas under innevarande mandatperiod.

Enligt Centerpartiet kan besparingar göras inom utgiftsområdet genom att den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) grundas på historisk inkomst.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi234 yrkandena 6 och 7 en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 460 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 1 470 miljoner kronor.

Statsbudgetens inkomster

Enligt vår mening bör arbetsgivaravgifterna sänkas ytterligare och då med betoning på de små företagen. Vi föreslår därför att den nuvarande reduktionen av arbetsgivaravgifterna om 5 % av avgiftsunderlaget skall ökas till 8 % fr.o.m. 2003 upp till nuvarande maximala underlag. För att sänkningen av arbetsgivaravgifterna skall kunna komma företag med säsongvariationer till del måste lönesumman beräknas för hela året och inte delas upp månadsvis. Vi vill vidare införa riktade sänkningar av arbetsgivaravgiften från 2003 för att få till stånd övergångsmarknader, där arbetslösa genom att arbeta hos olika

arbetsgivare ges kontakt med arbetsmarknaden. Sådana riktade sänkningar är nödvändiga för att ge arbetslösa förutsättningar att få anställning.

Med det anförda anser vi att motionerna Fi286 yrkandena 18–20 och Fi234 yrkandena 11 och 12 bör tillstyrkas.